

‘Laat Maar Zien’ in het Primair Onderwijs

Afstudeeronderzoek van Iida Snoek

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
Academie voor Beeldende Vorming

Iida Snoek

Hornweg 98, 1432 GN Aalsmeer

Voltijd 4A

Studentnummer 100616519

iidasnoek@gmail.com

0646319264

Bachelor onderzoeksverslag

9 april 2016

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Academie voor Beeldende Vorming

Begeleider J. Jenniskens

'Laat Maar Zien' in het primair onderwijs

Afstudeeronderzoek van Iida Snoek

“Kinderen groeien op in een wereld van beelden. Beeldend onderwijs richt zich op de beeldende ontwikkeling van kinderen. Daarin is het omgaan met beelden – ze maken, herkennen, begrijpen, gebruiken en beoordelen – het belangrijkste aandachtsgebied. De leraar basisonderwijs wordt opgeleid om kinderen ook bij die beeldende ontwikkeling te begeleiden.”

Jos van Onna en Anky Jacobse
Laat Maar Zien
Februari 2008

1

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding.....	4
'Laat Maar Zien' op de Jozefschool	4
Kunst- en cultuureducatie in het primair onderwijs.....	4
Vakleerkracht Beeldende Vorming.....	4
Hoofd- en deelvragen	5
Leeswijzer	5
Hoofdstuk 2: Methode	6
Groep 3 tot en met 8.....	6
Onderzoeksmethode.....	6
Vragenlijst.....	6
Interviews	6
Observaties	7
Hoofdstuk 3: Resultaten	8
3.1: Wat is de visie en wat zijn beeldende doelstellingen van de Jozefschool en 'Laat Maar Zien'?	8
Jozefschool	8
'Laat Maar Zien'	8
Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) Tussendoelen & leerlijnen (TULE).....	9
Beeldend Vormgeven met 'Laat Maar Zien'	10
Hoofdstuk 3.2: Sluit de beeldende leerlijn uit 'Laat Maar Zien' aan bij de visie en de doelstellingen van de Jozefschool?	11
Visie	11
ICC-ers.....	11
Toekomst op de Jozefschool.....	11
Hoofdstuk 3.3: Welke lessen gebruikt de Jozefschool uit 'Laat Maar Zien'?	12
'Beeldend Onderwijs Basis' en het complete lesaanbod.....	12
Hoofdstuk 3.4: Om welke redenen worden de beeldende lessen wel of niet gebruikt?.....	13
Gebruik van methode	13
Andere methodes.....	13
Positieve ervaringen	13
Minder positieve ervaringen.....	14
Lesfasen	14
Inhoud van de lessen	14
Observaties	14
Hoofdstuk 4: Conclusie	16
'Laat Maar Zien' op de Jozefschool	16
Aanbevelingen	16

Literatuurlijst	18
Boeken	18
Internet	18
Hoofdstuk 5: Kritische reflectie	19
Plannen	19
Literatuur	19
Deelnemers	19
Resultaten	19
Leeropbrengsten	19
Bijlage 1: Interview met Mech Benjaminsen (Laat Maar Zien)	20
Bijlage 2: Interview met cultuurcoördinatoren Debby en Claudia (Jozefschool)	23
Bijlage 3: Interview met directeur Antoine Zwagerman (Jozefschool)	27
Bijlage 4: Resultatenschema 'Laat Maar Zien' vragenlijst	29
Bijlage 5: Observatieformulier groep 4A en 7B en observatieformulier 'Laat Maar Zien'	31
Bijlage 6: "Hoe vaak heb je 'Laat Maar Zien' gebruikt?"	35
Bijlage 7: "Geef je ook lessen uit andere methodes, of lessen die uit geen methode komen?"	36
Bijlage 8: "Wat bevat je globaal gezien aan de methode?"	37
Bijlage 9: "Wat bevat je globaal gezien minder aan de methode?"	38
Bijlage 10: "Hoe heb je het verloop van de lessen ervaren met de methode?"	39
Bijlage 11: "Hoe heb je de inhoud van de lessen ervaren met de methode?"	40
Bijlage 12: "Ervaar je verschillen met de periode vóór 'Laat Maar Zien' en nu?"	41
Bijlage 13: "Vind jij dat deze methode aansluit bij de visie van de Jozefschool?"	42
Bijlage 14: "Hoe zou je de toekomst zien op de Jozefschool wat betreft kunstonderwijs?"	44
Bijlage 15: Voorbeeld leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis' groep 4 (leerlijn groep 3)	45
Bijlage 16: Onderdeel van Cultuurbeleidsplan Jozefschool	46

Hoofdstuk 1: Inleiding

Dit onderzoek over de beeldende methode 'Laat Maar Zien' in het primair onderwijs is deels uit eigen nieuwsgierigheid geschreven en deels in opdracht van de Jozefschool R.-K. Basisonderwijs in Aalsmeer, die met de Antoniuschool (Kudelstaart) en de Oosteinderschool (Aalsmeer) Stichting Katholiek Onderwijs Aalsmeer vormen. De school is sinds 1933 gevestigd in centraal Aalsmeer (Bijlage 16). Het schoolcomplex ligt in een wijk waarin bestaande bouw en nieuwbouw elkaar afwisselen. Er zijn gemeentelijke monumenten, kerken en andere historische plekken te vinden die doen herinneren aan het verleden van het dorp Aalsmeer. De school telt in schooljaar 2015/2016 426 leerlingen die verdeeld zijn over 16 groepen. Over het algemeen is de Jozefschool een 'witte school' te noemen. Sinds schooljaar 2013/2014 heeft de Jozefschool in Aalsmeer, waar ik afgelopen jaar een stage heb gelopen als vakdocent Beeldende Vorming, een nieuwe methode aangeschaft: 'Laat Maar Zien'. Deze methode is een digitale methode voor kunsteducatie, waarin ruim 500 lessen te vinden zijn (van Onna & Jacobse, 2008). Deze lessen zijn geschikt voor alle groepen van het primair (speciaal) onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. De Jozefschool volgt een gegeven leerlijn – 'Beeldend Onderwijs Basis', waarin technieken en materialen centraal staan.

'Laat Maar Zien' op de Jozefschool

De ervaringen met de methode van het bestuur, de cultuurcoördinatoren en de leerkrachten van de Jozefschool staan centraal in dit onderzoek. Mech Benjaminsen, één van de schrijvers van de methode, ziet 'Laat Maar zien' als 'een gereedschapskist waar een school uit kan putten' (Bijlage 1). Na twee jaar lesgeven met de methode vind ik dat het tijd wordt voor een grondige evaluatie. Sluit deze methode bijvoorbeeld aan op de visie/missie van de Jozefschool: "*Samen waar het kan en aangepast waar mogelijk, werken wij aan hoofd, hart en hand*"? (Jozefschool, 2015). Belangrijk om als school te weten is of de lessen wel echt gebruikt worden en wat de leerkrachten er van vinden. Voor de school is dit onderzoek zeer relevant, omdat de officiële evaluatie van de methode in juni 2016 plaatsvindt met een deskkundige van 'Laat Maar Zien'. Met dit onderzoek hoop ik een uitgebreide voorbereiding te bieden op deze evaluatie en aanbevelingen te kunnen doen voor deze school, maar ook voor andere basisscholen die deze methode (willen) gebruiken.

4

Kunst- en cultuureducatie in het primair onderwijs

Kunst- en cultuureducatie wordt standaard aangeboden in het primair onderwijs. Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO, z.d.) heeft voor alle scholen in het primair onderwijs doelen opgesteld die gevolgd dienen te worden. Scholen moeten kunst- en cultuureducatie verplicht aanbieden, maar ze mogen het wel zelf vormgeven. Hier zijn dus geen vaste leerlijnen voor. Culturaanbieders kunnen scholen op weg helpen de kunst- en cultuureducatie vorm te geven en het programma aan te laten sluiten op de visie van de school. Beroepskunstenaar (2016) geeft aan dat scholen tegenwoordig behoefte hebben aan een leerlijn voor dit vak, in plaats van korte en eenmalige projecten te organiseren. Veel scholen zijn ook voorzien van een interne cultuurcoördinator (ICC-er). Op de Jozefschool zijn er twee ICC-ers die zich bezighouden met het vormgeven van een plan op gebied van kunst- en cultuureducatie, naast hun functie als groepsleerkracht. Zij hebben het cultuurbeleidsplan (Bijlage 16) opgesteld en hebben een jarenplan gemaakt om de gewenste situatie ten aanzien van kunst- en cultuureducatie te kunnen bereiken. In het plan is ook aandacht besteed aan de taken van de ICC-er en anderen binnen de schoolorganisatie, aan de financiële achtergronden bij het cultuurbeleid en aan de evaluatie van de behaalde resultaten (Bijlage 16).

Vakleerkracht Beeldende Vorming

Op de basisschool is het hebben van een vakleerkracht Beeldende Vorming niet vanzelfsprekend. Eind jaren tachtig had zo'n 60 % van alle basisscholen een vakleerkracht en

in 2010 nog maar 20% (Hoogeveen, 2010). Dit betekent dat de grote meerderheid van de basisscholen de kunstlessen laat geven door hun groepsleerkrachten: de leerkrachten die voor een vaste groep staan. Dat dit indrukwekkende percentage zo drastisch is gedaald heeft te maken met de vele bezuinigingen die gedurende de jaren negentig speelden. Vakleerkrachten zijn massaal ontslagen of niet vervangen (Ruhe, 2011).

In vele artikelen worden termen zoals 'schoolkunst' (Haanstra, 2001), 'werkjes van de juf' (Severijnen, 2012) en 'knutseltjes' (Ruhe, 2011) gebruikt om de stand van zaken wat betreft kunsteducatie op vele scholen te beschrijven. Ook op de Jozefschool zijn er veel 'werkjes' gemaakt die niet in een leerlijn thuishoren. Na een groepsinterview met de twee cultuurcoördinatoren van de Jozefschool kwam naar voren dat zij het prettig vinden tegenwoordig een vaste leerlijn met een vaste methode te handhaven (Bijlage 2). Dit wordt echter niet op alle scholen zo geregeld. Dit wordt bevestigd door een artikel van 'Laat Maar Zien' in gesprek met Karin Kotte (2011), waarin zij zegt: *"Of er iets met beeldend onderwijs gedaan wordt, is op veel scholen afhankelijk van een geïnspireerde leerkracht. Procesgericht werken kost toch meer (voorbereidings)tijd. Het probleem is, het alternatief is gewoon makkelijker: het werkje van internet of een vrije tekening."* De directeur van de Jozefschool, Antoine Zwagerman, geeft aan het fijn te vinden een leerlijn te hebben waarbij een proces te zien is vanaf het moment dat de leerlingen op school komen tot en met groep 8 (Bijlage 3).

De leerkracht is – sinds het grotendeels verdwijnen van de vakleerkracht, de bewaker van de kwaliteit van Beeldende Vorming in het basisonderwijs. Of een leerkracht affiniteit heeft met het vak of niet, mag volgens Peters & Smulders (2012) geen invloed hebben op de kwaliteit van beeldende lessen. Op de Lerarenopleiding Basisonderwijs (Pabo) worden studenten tegenwoordig opgeleid in profieldelen. Het profieldeel beeldend is uitgewerkt in een algemeen deel, de structuur van het vak, het vak en de leerlingen en de samenhang met andere vakken (LKCA, z.d.). Zelf hoop ik dat de functie vakleerkracht Beeldende Vorming in het primair onderwijs weer een boost krijgt. Wanneer de scholen hier geen ruimte voor hebben, wil ik aangeven waarom het hebben van een leerlijn in de kunsteducatie belangrijk kan zijn. Ik hoop dat scholen hun beeldend onderwijs een enorme opfrisser kunnen en willen geven en trots zijn op de kinderen en hun creativiteit. Laat maar zien.

Hoofd- en deelvragen

In dit onderzoek wordt in kaart gebracht hoe de Jozefschool de beeldende digitale methode heeft ervaren. Dit brengt mij tot het formuleren van de volgende hoofdvraag:

Wat zijn de ervaringen van de Jozefschool met het werken met de methode 'Laat Maar Zien' in haar beeldende leerlijn?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn de deelvragen de volgende:

- *Wat is de visie en wat zijn beeldende doelstellingen van de Jozefschool en 'Laat Maar Zien'?*
- *Sluit de beeldende leerlijn uit 'Laat Maar Zien' aan bij de visie en de doelstellingen van de Jozefschool?*
- *Welke lessen gebruikt de Jozefschool uit 'Laat Maar Zien'?*
- *Om welke redenen worden de beeldende lessen wel of niet gebruikt?*

Leeswijzer

In het hoofdstuk 'Methode' wordt er uitgelegd volgens welke methoden dit onderzoek is uitgevoerd. De deelvragen worden beantwoord en samengevat in de conclusie. Er volgt een literatuurlijst en een reeks bijlagen met onder andere uitgewerkte (groeps)interviews, observatieformulieren, vragenlijsten en het cultuurbeleidsplan van de Jozefschool. Het onderzoek wordt afgesloten met een kritische reflectie.

Hoofdstuk 2: Methode

Groep 3 tot en met 8

De vier kleuterklassen van de school worden buiten beschouwing gelaten in dit afstudeeronderzoek, omdat deze weinig gebruik maken van de methode en bovendien nog veel gebruikmaken van methode 'Kleuterplein'. Ook hebben deze klassen vaak de motorische ontwikkeling als doel in de beeldende lessen. Deze groep is dus minder geschikt voor dit onderzoek. Bij de groepen 3 tot en met 8 is wel onderzoek gedaan, omdat deze groepen allemaal de leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis' volgen.

Onderzoeksmethode

Dit onderzoek is een combinatie tussen een kwalitatief en een kwantitatief onderzoek. Een kwalitatief onderzoek wil zeggen dat hierbij het doel is om diepgaande inzichten te verkrijgen, bijvoorbeeld achterliggende motivaties (Baarda, 2014). Problemen in dit onderzoek zijn beschreven en geïnterpreteerd met behulp van gegevens, zoals belevingen en ervaringen. Hieruit komen als onderzoeksdata meestal teksten. Het interviewen en observeren in dit onderzoek valt dus onder kwalitatief onderzoek. Bij kwantitatief onderzoek is het doel het formuleren van algemene wetmatigheden in de sociale werkelijkheid (Baarda, 2014). Dit onderzoek verloopt volgens vaste, vooraf opgestelde richtlijnen, zoals vragen en observatiecategorïën. Onderzoeksdata zijn getallen. Kwantitatief onderzoek is gedaan met het afnemen van een digitale vragenlijst naar de gebruikte lessen uit de methode 'Laat Maar Zien'.

Er worden verschillende dataverzamelmethode gebruikt – kwantitatieve en kwalitatieve, om dit onderzoek zo betrouwbaar en valide mogelijk te maken. Deze aanpak wordt de methodische triangulatieaanpak genoemd (Olsen, 2004). De data die zijn verzameld zijn voorwaardelijk aan elkaar: De 'Laat Maar Zien' vragenlijst, waarin de leerkrachten aangeven welke lessen zij gegeven hebben, is de eerste stap. Wanneer deze vragenlijst volledig was ingevuld door alle groepsleerkrachten van groep 3 tot en met 8 kon het afstudeeronderzoek voortgezet worden met observaties tijdens de lessen en konden de leerkracht geïnterviewd worden. De leerkrachten die nooit les hebben gegeven met deze methode participeren niet in dit onderzoek.

Vragenlijst

Alle leerkrachten van groep 3 tot en met 8, waarvan twee klassen per groep met in totaal 24 leerkrachten, hebben een digitale vragenlijst ontvangen waarin zij mochten aankruisen welke lessen zij ooit zelf gegeven hebben uit de methode. Twaalf leerkrachten – variërend van groep 3 tot en met 8, die lessen hebben gebruikt hebben de lijst ingevuld. Deze vragenlijst bevat de lessen van de leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis', maar ook alle andere lessen uit het complete lesaanbod. Dit betekent dat zij geen lessen mochten aankruisen die ik dit jaar als LIO-stagiaire heb gegeven; de functie vakleerkracht wordt buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek, omdat er oorspronkelijk geen vakleerkracht is aangesteld op de Jozefschool. Het aantal lessen dat gegeven is per groep is een onderdeel. Ook is er gekeken naar de dimensies Tweedimensionaal (werken op het platte vlak), Driedimensionaal (werken met ruimtelijke vormen), Vierdimensionaal (werken met foto en video), Vormgeving (het werken met vormgeven/design) en Beschouwen (het kijken naar werk) die aan bod komen in de lessen.

Interviews

Het interview met Mech Benjaminsen van 'Laat Maar Zien' was het startpunt van dit onderzoek. Hierna is de directeur van de Jozefschool geïnterviewd. De cultuurcoördinatoren van de Jozefschool zijn daarna geïnterviewd over de aanschaf van de methode. Ook diverse leerkrachten hebben hun ervaringen gedeeld in individuele interviews. Twee interviews werden gehouden met twee leerkrachten uit de parallelklassen. Uit groep 3 tot en met 8

hebben elf leerkrachten, uit alle groepen één of twee leerkrachten, hun ervaringen met deze methode gedeeld. De interviews zijn allemaal opgenomen en uitgeschreven. De teksten zijn gelabeld aan de hand van thema's gekoppeld aan een kleurcode. De gelabelde thema's komen uit de deelvragen en interviewvragen: 'Methode Laat Maar Zien', 'Andere methodes', 'Visie/Missie Jozefschool', 'SLO/TULE' en 'Toekomst'. Alle interviews zijn gesorteerd op deze thema's en voorzien van bijlagennummer. Elke bijlage is een aparte vraag uit de interviews. Er bleef weinig tekst over zonder thema. Deze teksten zijn niet meegenomen in dit onderzoek, omdat ik ze niet relevant genoeg acht voor de uitgeschreven deelvragen. Citaten worden in dit onderzoek cursief weergegeven om de leesbaarheid te bevorderen.

Observaties

Gedurende dit onderzoek is er ook geobserveerd in beeldende lessen uit 'Laat Maar Zien'. Hiervoor is een observatieformulier ontwikkeld dat geïnspireerd is op het originele 'Laat Maar Zien' observatieformulier (Bijlage 5). In deze observatiemomenten is in kaart gebracht in hoeverre de leerkrachten gebruikmaken van de methode. Zo is waargenomen hoe de leerkrachten hun les voorbereiden (bijvoorbeeld volgens de officiële lesbeschrijving, het beeldmateriaal en de instructiekaarten of volgens eigen aanpak), wat hun manier van lesgeven is (laten ze voorbeelden uit de methode achterwege, gebruiken ze de kaarten, gebruiken ze aanwijzingen uit de lesbeschrijvingen), of en hoe ze voor- en nabeschouwen met de leerlingen (ook hier is gekeken naar hoeverre de leerkracht de methode gebruikt) en of en hoe zij reflecteren op de gegeven les. Tijdens de les werd het observatieformulier met pen ingevuld en werd het daarna gedigitaliseerd. De observaties zijn gebruikt ter ondersteuning van de interviews en om te bekijken welke keuzes de leerkracht maakte wat betreft het gebruik van de methode. Ook kregen de leerkrachten na de les de ruimte om hun keuzes toe te lichten. Deze opmerkingen zijn verwerkt in het kopje 'Opmerkingen' in het observatieformulier.

7

Om de resultaten van dit onderzoek extra te onderbouwen maak ik gebruik van bronnen die verwant zijn aan de Jozefschool en haar cultuureducatie: De schoolgids (2015) en het cultuurbeleidsplan (maart 2016) dat is opgesteld door de twee ICC-ers op de Jozefschool.

Hoofdstuk 3: Resultaten

3.1: Wat is de visie en wat zijn beeldende doelstellingen van de Jozefschool en 'Laat Maar Zien'?

Jozefschool

De directeur van de Jozefschool (december 2015) geeft aan als school doelen te willen behalen ten aanzien van kunst- en cultuureducatie.

“Dat het kind in aanraking komt met kunst, dat ze hierin hun eigen expressiviteit kunnen ontwikkelen, dat er meer is dan dat ze in hun eigen omgeving meemaken en meekrijgen. Ik denk dat er in de opvoeding vrij weinig aan kunst en cultuur wordt gedaan. [...] Wij hebben een werkgroep samengesteld die ging onderzoeken wat bij onze missie/visie past. En op grond daarvan is de keuze gemaakt.”(Bijlage 3)

Er wordt sinds de aanschaf van deze methode de leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis' gevolgd. In deze leerlijn staan de technieken en de materialen van het beeldend vormgeven centraal. Er zijn regelmatig raakvlakken met kunstenaars en hun stromingen. Een andere leerlijn die wordt aangeboden door 'Laat Maar Zien' is de 'Kunst en Cultuur' leerlijn. In deze leerlijn staan de kunstenaars en de kunststromingen centraal. De methode is aangeschaft en geïntegreerd door de twee ICC-ers, een leerkracht uit groep 6, juf Debby, en een leerkracht uit de groepen 1/2, juf Claudia. Juf Debby zegt hierover:

“Onze taak hier is om te zorgen dat er een beleid is dat gevolgd wordt. Vaak worden er leuke dingen bedacht en blijft het daarbij. [...] Onze taak is om vooral de globale lijn in de gaten blijven houden en de planning uit te zetten voor de komende jaren.” (Bijlage 2 en Bijlage 16)

Volgens haar collega Claudia zijn er voor zover zij weet altijd beeldende methodes geweest op deze school. Zo heeft zij als kind op de Jozefschool les gekregen met 'Blokexpressie' en is er de methode 'Moet je doen!' aangeschaft, die ruim tien jaar is gebruikt (Bijlage 2). Twee jaar geleden is er gekozen voor een digitale methode. *“We wilden graag digitaal materiaal erbij hebben. Dat was één van de punten. Dus niet alleen een boek, maar dat er gelijk voorbeelden waren op het bord. [...] De doorlopende leerlijn vonden we belangrijk.”*

In het cultuurbeleidsplan van de Jozefschool wordt een duidelijke cultuurvisie uitgesproken (Bijlage 16). Zo wordt er aangegeven dat de cultuurvisie aansluit op de algemene visie van de school: *“Samen waar het kan en aangepast waar mogelijk, werken wij aan hoofd, hart en hand.”* De Jozefschool wil met kunst- en cultuureducatie ieder kind laten uitblinken op zijn of haar manier en daardoor zijn of haar zelfvertrouwen te laten groeien (Hart). De kinderen krijgen activiteiten en/of lessen aangeboden op het gebied van kunst, erfgoed, media en literatuur. De activiteiten en/of lessen zijn zoveel mogelijk verbonden aan het lesprogramma of de methoden of in plaats van leerstof uit de methoden (Hoofd en Hand). Hun creativiteit wordt gestimuleerd, het samenspel wordt bevorderd en hun verwondering vergroot. Verwondering over zichzelf, de ander, de omgeving, de tijd waarin ze leven, de geschiedenis en de multiculturele samenleving waarin ze staan.

'Laat Maar Zien'

'Laat Maar Zien' is samengesteld door Pabo-docenten die lesmodellen maakten voor hun studenten. Mech Benjaminsen (december 2015), één van deskundigen van de methode, tevens docent op de iPabo in Amsterdam, heeft in samenwerking het handboek vertaald naar de digitale methode.

“De eerste aanleiding was dat het boek ‘Laat Maar Zien’, dat door een van onze makers Jos van Onna is geschreven, op de markt kwam. [...] Dat didactische boek doceerden wij op de Pabo aan studenten. Maar als je een didactiek hebt, wil je eigenlijk ook kunnen laten zien hoe dat dan in de praktijk werkt.” (Bijlage 1)

De lessen die de Pabo-docenten hebben ontwikkeld zijn het startpunt geweest voor het ontwikkelen van de digitale *“gereedschapskist waar leerkrachten uit kunnen putten”* (Bijlage 1). De 30 lessen die zijn ontwikkeld in het kader van de vakdidactiek van ‘Laat Maar Zien’ werden als voorbeeldlessen gehanteerd op de iPabo en op intranet geplaatst ter inzage. Deze lessen werden door studenten van de iPabo gebruikt in de praktijk. Benjaminsen reageert hierop: *“Toen dachten wij: Wij doceren studenten in het zelf maken van de lessen, maar op de basisschool is dat helemaal niet haalbaar. De leerkracht heeft eigenlijk structureel te weinig tijd.”* (Bijlage 1). Deze methode is gedigitaliseerd en is aangevuld met lessen in verschillende dimensies (Tweedimensionaal, Driedimensionaal, Vierdimensionaal, Vormgeving en Beschouwing). Volgens Benjaminsen *“moeten het inhoudelijk goede lessen zijn, die aansluiten bij die vakdidactiek, maar ze moeten ook laagdrempelig zijn. En compleet.”*

‘Laat Maar Zien’ heeft een visie met verschillende kernpunten. Ten eerste vat ‘Laat Maar Zien’ het beeldend vormgeven op als een proces waar de kinderen steeds beter in worden. Er wordt niet alleen op productonderdelen van het vormgeven gestuurd, maar ook op de procesonderdelen. Benjaminsen (Bijlage 1) geeft aan dat een tweede kernpunt is dat *“ons uitgangspunt is dat je kinderen past leert te onderzoeken en het proces leert sturen als er wel duidelijke kaders zijn, maar binnen die kaders heel veel vrijheid is.”* Ook wil de methode – en dat verklaart de naam van de methode, het maken van beelden voeden door te kijken naar beelden: Het beschouwen.

Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) Tussendoelen & leerlijnen (TULE)

Opvallend is dat zowel de methode ‘Laat Maar Zien’ als de Jozefschool hun beeldende doelen afstellen op Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) en het project Tussendoelen & leerlijnen (TULE). Zo zegt Benjaminsen hierover: *“Zij hanteren een vierdeling, qua niveau, dus lessen voor groep 1-2, 3-4, 5-6 en 7-8. Dat hanteren wij ook”* (Bijlage 1). Ook volgen zij een ander belangrijk document, namelijk het leerplankader van SLO. Daar komen de beeldaspecten aan bod, de materialen, technieken en betekenissen. Dit wordt samengevat in kernwoorden: onderzoek doen, beschouwen en reflecteren. ‘Laat Maar Zien’ volgt de kerndoelen van Stichting Leerplan Ontwikkeling. SLO (z.d.) heeft kerndoelen voor Kunstzinnige Oriëntatie opgezet die te zien zijn in figuur 1.

54 *De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.*

55 *De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.*

56 *De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.*

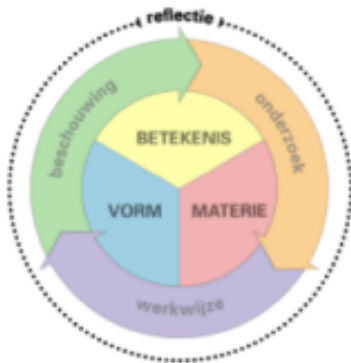
Figuur 1: Kerndoelen Kunstzinnige Oriëntatie (SLO)

‘Laat Maar Zien’ heeft een schema opgesteld waarin alle proces- en productonderdelen in een beeldende les in verwerkt zijn (zie schema 1). Dit schema is soortgelijk aan het schema van SLO (zie schema 2). In het schema van ‘Laat Maar Zien’ is te zien dat de drie kernwoorden ‘betekenis’, ‘vorm’ en ‘materie’ (productonderdelen van het vormgeven) worden omringd door ‘beschouwing’, ‘onderzoek’ en ‘werkwijze’; procesonderdelen van het vormgeven (Van

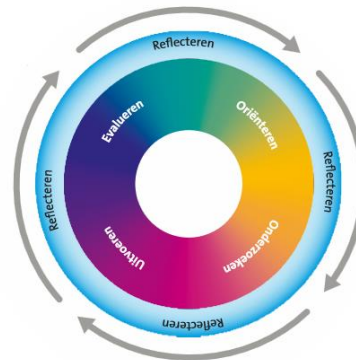

Onna & Jacobse, 2008). Dit is te zien in figuur 2. Dit proces wordt overkoepeld door 'reflectie'. Deze werkwijze lijkt op die van SLO, waarin 'evalueren', 'oriënteren', 'onderzoeken' en 'uitvoeren' de vier kernwoorden zijn. Dit wordt ook overkoepeld door 'reflecteren' (SLO, z.d.). Dit is te zien in figuur 3.

Figuur 2: 'proces- en productonderdelen Laat Maar Zien'

Figuur 3: 'cyclusschema creatief proces SLO'

Ook volgt 'Laat Maar Zien' de beeldende leerlijn van TULE, de leerlijn van 'Kunstzinnige Oriëntatie', waarin de vierdeling van niveaus uitgebreid wordt toegelicht. Zo wordt er aangesloten bij de ontwikkeling van een bepaald niveau in het primair onderwijs (TULE, z.d.). Op de website van 'Laat Maar Zien' (Laat Maar Zien, 2016a) wordt hier ook naar gerefereerd. Zij beschrijven wat karakteristiek is voor een bepaalde leeftijdsgroep en hoe de methode hier rekening mee houdt.

Beeldend Vormgeven met 'Laat Maar Zien'

Groep 3-4 "breidt zich het motorische repertoire van kinderen sterk uit" (Laat Maar Zien, 2016b). Er worden hogere eisen aan de producten gesteld en er komt een stapsgewijze aanpak. Er wordt aangeleerd dat het kind beeldend vormgeven kan leren. Beeldend werken naar directe waarneming wordt aantrekkelijker in groep 5 en 6, omdat ze sterker geïnteresseerd raken in 'hoe het echt is'. De beeldaspecten kleur, licht, vorm, ruimte en compositie (Van Onna, 2008) komen steeds meer aan bod in de lessen. De kinderen beginnen te merken dat de plaatsing van deze aspecten invloed heeft op het totale beeld en de betekenis hiervan. "In groep 7-8 zijn de kinderen sterk geïnteresseerd in wat zich in de wereld van de volwassenen afspeelt" (Laat Maar Zien, 2016b). Kinderen uit deze groepen hebben behoefte aan veel veiligheid en een duidelijke structuur. Onderzoek en reflectie is belangrijk.

'Laat Maar Zien' biedt de mogelijkheid een eigen leerlijn te bouwen (Laat Maar Zien, 2016a). Zoals Benjaminsen aangaf in het afgenomen interview (Bijlage 1), is het goed om eerst de vaste leerlijn te volgen en vervolgens te kijken naar de mogelijkheden voor de school. Er wordt gekeken naar welke lessen zijn bevallen, welke ze zouden willen weglaten uit de leerlijn. Samen met een deskundige of met een werkgroep zou de school naar deze mogelijkheden kunnen kijken en kunnen proberen een beeldende leerlijn te ontwikkelen die volledig naar wens is.

Hoofdstuk 3.2: Sluit de beeldende leerlijn uit 'Laat Maar Zien' aan bij de visie en de doelstellingen van de Jozefschool?

Visie

De directeur van de Jozefschool geeft aan het belangrijk te vinden dat de methode bij de visie van de school past (Bijlage 13). De leerkrachten vinden de methode over het algemeen bij de school passen. *“Ja, ten eerst met je handen werken natuurlijk. [...] Het feit dat er een methode is zorgt dat er meer gaat gebeuren,”* aldus Marije uit groep 7. Nina vond dat er meer tijd vrij moet komen. *“Ik denk dat we in de praktijk nog best veel met 'het hoofd' bezig zijn, we hebben dus te weinig tijd voor de creatieve vakken.”* Maartje uit groep 4 zei: *“We proberen de kinderen op creatief gebied te laten groeien, dat doe je door een bepaalde vastigheid zoals een methode te hebben.”* Dagmar (groep 5) was het hier ook mee eens. *“Als we dat goed gebruiken met z'n allen kunnen we ervoor zorgen dat het een prettig gevoel is voor de kinderen.”*

ICC-ers

Uit het interview met de ICC-ers van de Jozefschool (Bijlage 2) is ook op te maken dat zij deze methode bij de school en haar visie vinden passen. *“Hij past ook bij ons onderwijs vonden we. We wilden geen boek. Nu zijn er natuurlijk veel te veel lessen, maar dat blijkt altijd natuurlijk. [...] We houden wel van leerlijnen, ook bij cultuuronderwijs,”* legde Claudia uit. Debby vult haar aan: *“Het zijn alleen teveel lessen in een jaar. De doorlopende leerlijn vonden we belangrijk.”* Volgens Claudia is dit een methode waar leerkrachten vaak op terug kunnen vallen. *“We hebben er dan wel voor gekozen om een jaar lager in te stappen door het niveau van de kinderen en misschien ook wel de leerkrachten.”*

Ook werd gevraagd toe te lichten waarom deze methode hen zo aansprak (Bijlage 2). *“Ik vond zelf dat het digitale opviel, dit vind ik zelf namelijk een gebrek in het onderwijs en dat zat hier wel in,”* legt Debby uit. Ook geven ze beiden aan dat het fijn is dat er een onderdeel Erfgoed in zit, omdat Debby zich hier mee bezighoudt. *“En als een les je niet beviel kon je er een andere voor in de plaats nemen.”* Ook spreekt het Claudia aan, omdat de lessen los te vinden zijn en gebruikt kunnen worden voor een bepaalde themaweek, bijvoorbeeld iets met natuur, aangezien de school een 'natuurschool' is. De ICC-ers willen de leerlijn echter nog wel wat aanpassen: *“Ik wil met Benjaminsen nieuwe lessen zoeken en in de leerlijn stoppen. Dat het klaar is voor elke groep. Of dat zij hier ons handvatten voor geeft. Je ziet dat er al veel vooruitgang is. Qua technieken liep onze school wel achter.”*

11

Toekomst op de Jozefschool

De leerkrachten op de Jozefschool denken verschillend over de toekomst op de Jozefschool en de leerlijn van deze methode (Bijlage 14). *“Wij willen juf Iida!”* is Marije (leerkracht groep 7) van mening. *“Dat zie ik ideaal gezien, de ene week ben jij hier en start jij de les op, dan gaat de klas de week erna verder onder begeleiding van de groepsleerkracht.”* Peter vult haar aan. *“Wat ik leuk vind, is dat iemand hier voor de klas staat met vakkennis. Dat je dat uit handen laat nemen. Daardoor komen er lessen aan bod die je normaal niet zou doen.”* Nina, leerkracht in groep 6, vindt dat er een werkgroep zou kunnen komen die de methode gaat uitpluizen. *“Iemand moet dit organiseren, het voortouw nemen.”* Dagmar, leerkracht in groep 5, zou een vakdocent ook fijn vinden. *“Als er ruimte is in de formatie zou ik iemand willen voor dit vak die erbij loopt en het aanjaagt, zodat je het zelf afmaakt als leerkracht. Ook iets van hoe je het zou moeten evalueren met de leerlingen.”* Moniek zou het zonde vinden als de school weer zou stoppen met de methode. *“Ik vind het zo goed gaan.”* Daniëlle (leerkracht groep 4) zou, en zo vullen meerdere leerkrachten haar aan, graag een lijst willen. *“Je hebt tien technieken die je in een jaar moet doen: Je moet één keer kleien, één keer met papier-maché werken, één keer tekenen, et cetera. En dat je zelf lessen erbij gaat zoeken.”*

Hoofdstuk 3.3: Welke lessen gebruikt de Jozefschool uit 'Laat Maar Zien'?

Niet alle leerkrachten op de Jozefschool hebben beeldende lessen gegeven met 'Laat Maar Zien'. De twaalf leerkrachten die in aanraking zijn gekomen met de methode hebben de lessen aangekruist die zij hebben gegeven. Om het algemene beeld van het aantal lessen te bekijken is hieronder een schema bijgevoegd (figuur 4). Het uitgebreide schema met de gegeven lesonderwerpen is te bekijken in bijlage 4.

Groep	2D	2D/Vorm	3D	3D/Vorm	Vorm	4D	Beschouw	Tot. aantal
1-2	1	-	4	-	-	-	-	5
3-4	10	-	3	3	-	1	-	17
5-6	12	-	2	6	-	1	1	22
7-8	9	1	7	4	-	-	3	24

Figuur 4: 'Gecomprimeerd resultatenschema gegeven lessen uit 'Laat Maar Zien''

'Beeldend Onderwijs Basis' en het complete lesaanbod

De meeste lessen die gegeven zijn, zijn te vinden in de leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis' (Bijlage 15). Maar ook hebben veel leerkrachten lessen gegeven die niet uit deze leerlijn afkomstig zijn, dus opgezocht zijn in het algemene lesaanbod. Opvallend is dat de meeste lessen worden gegeven in categorie 5-6 en 7-8. In groep 1-2 zijn er vier lessen gegeven uit 'Beeldend Onderwijs Basis'. In groep 3-4 zijn dat er tien. In groep 5-6 zijn er zes lessen gegeven uit de leerlijn en in groep 7-8 zijn dat er veertien. Hierbij geldt dat de lessen van groep 1-2 worden gegeven in groep 3, de lessen van groep 3 groep 3 en 4, de lessen van groep 4 in groep 5, de lessen van groep 5 in groep 6, enzovoorts.

Uit het bovenstaande schema blijkt dat de Tweedimensionale lessen het meest zijn gegeven in het beeldend onderwijs van de Jozefschool. Vooral in de categorie groep 3-4 en 5-6 komt dit naar voren. Na Tweedimensionaal volgt Driedimensionaal dat geregeld raakvlakken heeft met Vormgeving (3D of 3D/Vorm). Opvallend is dat Vierdimensionale lessen op twee lessen in categorie groep 3-4 en 5-6 na niet worden gegeven. In de bovenbouw worden lessen gegeven waarbij het 'kijken naar beelden' centraal staat, namelijk de beschouwingslessen.

Hoofdstuk 3.4: Om welke redenen worden de beeldende lessen wel of niet gebruikt?

Gebruik van methode

De beeldende lessen uit de methode 'Laat Maar Zien' worden om verschillende redenen gebruikt. Veel lessen blijven ook liggen. Gedurende dit onderzoek zijn elf leerkrachten individueel geïnterviewd. De interviews in groep 7 en groep 3 werden gehouden met de parallelklassen (dus met twee leerkrachten). Ook is er geobserveerd tijdens de lessen. Hierin kwam naar voren in hoeverre de leerkracht de methode gebruikt en hoe de methode gebruikt wordt. In de categorie groepen 7-8 zijn de meeste lessen gegeven sinds de methode is aangeschaft. Leerkracht Judith in groep 8 (Bijlage 6) geeft aan: *"Ik ben meteen begonnen. Ik gebruikte hem elke week. Ik heb altijd handvaardigheid gedaan en altijd uit de methode. [...] Die vind ik gewoon goed."* Juf Maartje, leerkracht in groep 4, gebruikte een andere aanpak. *"Ik heb om en om de methode gebruikt en zelf iets bedenken. Vaak toen jij er niet was,"* ze wijst naar mij, *"maakte ik een programma voor een paar maanden, de ene keer iets uit de methode en de andere keer een eigen les."* (Bijlage 6). Leerkracht Daniëlle die lesgeeft in groep 4 geeft aan dat het soms *"lastig inplannen was"* om een les te geven. *"Soms komt het niet uit."* (Bijlage 6). Leerkrachten Marije uit groep 7 en Nina uit groep 6 hebben buiten mijn observatie om nog nooit lesgegeven met 'Laat Maar Zien'. *"Ik geef geen les met 'Laat Maar Zien', want ik kom net bij de kleuters vandaan."* (Bijlage 6). Leerkracht Tim uit groep 5 gaf eerst les in groep 3 (Bijlage 6). *"In groep 3 deed Antoinette het knutselen en deed ik het tekenen. [...] Vorig jaar deed ik dat met Wil, we keken naar de les of we het leuk genoeg vonden, anders veranderden we het een beetje."*

Andere methodes

Op de vraag of de leerkrachten ook andere methodes of geen methodes gebruikten voor hun beeldende lessen werd wisselend geantwoord. *"Ja, iets simpels pakken van Pinterest gaat soms makkelijker, de werken zijn snel af in één les,"* zegt Dagmar, leerkracht in groep 5 (Bijlage 7). Zes van de tien geïnterviewde leerkrachten benoemen 'Pinterest', een website waarbij gemakkelijk afbeeldingen van gemaakte werken te vinden zijn en bewaard kunnen worden. Twee leerkrachten benoemen "van internet" en nog twee leerkrachten hebben ook lessen gebruikt uit de methode 'Moet je doen!', die zij nog in het geheugen hadden. *"Er zijn nog veel 'knutsels' van die methode die ik nog ken,"* zei Dagmar.

Positieve ervaringen

De tien geïnterviewde leerkrachten antwoordden allen op de vraag wat hen globaal gezien is bevallen aan de methode. Judith is te spreken over de uitdagingen die 'Laat Maar Zien' biedt. Ze zegt hierover (Bijlage 8): *"Omdat ik groep 8 heb wil ik werk van niveau hebben."* Moniek die net als Antoinette lesgeeft in groep 3 vond dat er *"veel diversiteit wordt aangeboden. De technieken zijn goed. En het is verstandig dat we een toontje lager zingen, een niveau lager."* (Bijlage 8). Debora (groep 6) geeft aan dat een voordeel van 'Laat Maar Zien' is dat er stappenplannen worden gegeven. *"Een leuk plaatje van Pinterest geeft geen uitleg. Op het moment dat je 'Laat Maar Zien' volgt, ben je ook gedwongen om de technieken goed aan te pakken."* Maartje (groep 4) bevalt het dat de leerkracht zelf geen lessen hoeft te bedenken. Dagmar gaat in op het inhoudelijke van de 'Laat Maar Zien' lessen: *"Hij bevalt me in de zin van, je weet dat het onderbouwd is, soms heb je dat er wat wordt uitgelegd over een schilder of periode."* Nina uit groep 6 zegt hierover: *"Er zit een opbouw in. Je bent gericht met doelen bezig en je hebt per leerjaar ook een opbouw. Dat is natuurlijk goed."* Ook is de methode volgens Daniëlle (groep 4) en Marije (groep 7) erg uitgebreid en volledig. Er komt volgens hen veel beschouwing aan bod.

Minder positieve ervaringen

Wat de leerkrachten over het algemeen minder is bevallen is verschillend (Bijlage 9). *“Het niveau was zeer pittig voor de kinderen. Plus, dat blijven we zeggen als groep 3, met z'n allen aan het werk en in je eentje die 30 kinderen begeleiden. Dat blijft niet te realiseren,”* aldus Antoinette. Verschillende leerkrachten geven aan dat de methode veel voorbereidingstijd in beslag neemt: *“De hoeveelheid tekst die je moet lezen”, “Het is veel voorbereidingstijd, dat hoort bij het vak” (Marije), “Het ontbreekt me vaak iets aan tijd om het goed voor te bereiden.”* Ook werd aangegeven dat de materialen die de methode aanraadt in de leerlijn aan de prijzige kant zijn. *“Ze vragen veel materialen die ik duur vind,”* voegt Debora uit groep 6 toe (Bijlage 9). Judith (groep 8) merkte op dat ze in principe alle lessen wilde geven. *“We hebben zoveel spullen, maar sommige niet. Als die spullen er niet zijn, haak ik af.”* Maartje uit groep 4 weet niet zo snel nadelen te noemen van de methode. Er was wel iets dat haar opviel: *“De tijd die voor een opdracht staat klopt niet. De opbouw van de les moet je toch nog een beetje zelf bedenken.”* De lessen bleken langer te duren dan de lesbeschrijving zegt, geeft de helft van de geïnterviewde leerkrachten aan.

Lesfasen

In de interviews werd de leerkrachten gevraagd of zij toe kwamen aan alle lesfasen die werden voorgelegd in de lesbeschrijving van 'Laat Maar Zien'. *“Ik volg de lesfasen wel, maar ik houd me niet aan de tijden. Als ze meer tijd nodig hebben, dan krijgen ze gewoon meer tijd,”* zegt Debora uit groep 6 (Bijlage 10). De helft van de leerkrachten van de tien geïnterviewde leerkrachten geven aan met tijdnood te zitten wanneer er een les wordt gegeven uit 'Laat Maar Zien'. *“Evaluatie blijft altijd moeilijk,”* geeft Antoinette (groep 3) meteen aan. Debora doet het nabespreken *“echt maar heel kort”*. In groep 3 bleek dat het stuk van voorkennis activeren soms wel erg lang duurde. In groep 5 kwam de nabeschouwing altijd aan bod. *“In de middag was dan aan het eind de nabeschouwing, of in een nieuwe les. Ik vond het prima gaan,”* aldus Tim.

14

Inhoud van de lessen

In bijlage 11 is te lezen hoe leerkrachten antwoordden op de vraag hoe de inhoud van de lessen is bevallen. *“Ik merk dat ik iets minder kunstenaars in de lessen heb,”* zegt Maartje uit groep 4. Antoinette en Moniek uit groep 3 geven aan dat het fijn is om meer kunstbeschuwing in de les te hebben. Peter uit groep 7 noemt dit ook wel een *“kapstok die je kunt gebruiken”*. Wat Tim uit groep 5 betreft mogen de lessen soms meer bij de tijd passen. Dagmar, die ook lesgeeft in groep 5 is van mening dat *“ze het inhoudelijk goed doen. Kunstzinnige dingen aansnijden.”* Volgens Moniek en Antoinette ligt het niveau sinds de methode er is op school hoger (Bijlage 12). *“Meer diversiteit, meer beschouwen, meer technieken.”* Judith geeft aan dat *“het beter is om te kijken wat bij je groep kinderen past. Sommige lessen durf je bij de ene groep wel aan en bij de ander niet.”* Dagmar zegt hierover: *“Het feit dat jij er bent,”* ze wijst naar mij, *“Als er iemand rondloopt die er mee werkt word je gedwongen om het af te maken. Hier leren leerkrachten van.”*

Observaties

Om deze uitspraken te ondersteunen hebben er observaties plaatsgevonden. Hier kwamen verschillende zaken naar voren (Bijlage 5). De les van Antoinette (groep 3) en de les van Peter en Marije (groep 7) zijn het meest opvallend geweest in de manier hoe de les gegeven is. Zo bleek uit het observeren van de les van Antoinette dat zij het prettig heeft gevonden de klas in tweeën te delen. De ene helft van de klas ging in de hoeken om te spelen. De andere helft ging aan het werk. Na de helft van de tijd werd er geruild. Antoinette licht dit toe: *“Ze komen het schooljaar binnen als kleuters en zijn bijvoorbeeld nog niet gewend om met sterke lijm te werken. [...] Ik vind alleen met groep 3, 28 kinderen, niet uit te voeren.”* In de les van Marije en de les van Peter, beide uit groep 7, kwam naar voren dat ze het prettig vonden om met de

BeVo-instructiekaarten te werken. Al kwam na de observatie in de les naar voren dat het nóg fijner zou zijn als de BeVo-kaarten ook digitaal zouden zijn, zodat deze instructies ook op het digibord komen te staan. *“Eén kaart gebruiken voor de hele klas werkt niet,”* aldus Marije (persoonlijke communicatie, 2016). Uit deze observaties is te concluderen dat het werken met de methode leerkrachtafhankelijk is. In de groepen 4 en 7 werden de BeVo-kaarten tevoorschijn gehaald, om zo de techniek door te nemen. In groep 3 werd er in twee groepen gewerkt. In groep 5 (en ook groep 7) werd de lesbeschrijving geprint en gemarkeerd om de kernwoorden te onthouden als introductie van de les. In groep 6 was opvallend dat de leerkrachten zelf afbeeldingen opzochten om de les extra aan te vullen. Ook was opvallend dat er bij ongeveer de helft van de observaties in de lessen geen tijd was voor nabeschuiving. Dit had te maken met tijdnood, kwam later naar voren in de evaluaties. Verrassend was dat een paar leerkrachten de nabeschuiving geheel naar eigen ideeën invulden. Zo werden er gekleide ‘draakjes van Da Vinci’ op een kast gelegd en werden de werken in de kring bekeken. Leerlingen hadden de vrijheid om een eigen mening te geven. In groep 7 werden houtskooltekeningen op de tafel gelegd, en werd er een moment ingelast om een rondje te lopen in het lokaal en bij de tekening stil te staan die de leerling het meest interessant vond. Hier werd ter plekke een verhaal bij bedacht.

Al met al waren de beeldende lessen zeer leerkrachtafhankelijk. Ook heeft dit te maken met de persoonlijke visie van de leerkracht. Bij een derde van de afgenomen interviews kwam de persoonlijke visie naar voren. Daniëlle uit groep 4 geeft bijvoorbeeld aan “geen voorbeelden te willen laten zien”, Dagmar uit groep 5 wil de leerlingen kennis laten maken met bijvoorbeeld de kunststromingen en de leerlingen een prettig gevoel geven en in groep 3 kwam vooral de begeleiding en het kennismaken met de technieken naar voren.

Hoofdstuk 4: Conclusie

Wat zijn de ervaringen van de Jozefschool met het werken met de methode 'Laat Maar Zien' in haar beeldende leerlijn?

Deze vraag staat centraal in dit onderzoek en is te beantwoorden met behulp van de uitgewerkte deelvragen.

'Laat Maar Zien' op de Jozefschool

Wat globaal gezien naar voren is gekomen in dit onderzoek is dat een groep leerkrachten het gebruik van de methode als een hoge of te hoge drempel ervaart. De methode wordt als omslachtig en 'te veel lezen' ervaren. Zij grijpen naar 'werkjes' van Pinterest om zo sneller tot een eindresultaat te komen, het lokaal aan te kleden en snel iets te kunnen vinden dat aansluit op het seizoen of een bepaalde feestdag. Daar tegenover wordt gezegd dat Pinterest geen 'proces' bevat en uitgaat van een eindresultaat met één weg om dat resultaat te bereiken. Ook sluit het niet goed aan op een bepaald niveau, zoals Maartje uit groep 4 aangaf. Met deze 'werkjes' kan geen leerlijn worden gemaakt en kan het maakproces niet gestimuleerd worden. Positieve kanten van de methode waren bijvoorbeeld de aangeboden technieken, de diepgang, de context met kunstenaars en hun stromingen en de variatie aan materialen. Zo valt er veel positiefs te melden over Pinterest, maar worden deze omgedraaid in negatieve punten. Hetzelfde geldt voor het werken met de methode. In dit onderzoek spreken deze twee onderdelen elkaar dus tegen. Het lijkt erop naarmate de leerkracht zich meer verdiept in de methode en meer went aan de methode, de drempel lager wordt om er mee te werken en het niveau hoger wordt. De meeste gegeven lessen komen uit de leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis', een leerlijn waarin technieken en materialen centraal staan, precies waar de Jozefschool op zoek naar was. Niet alle lessen zijn gebruikt. Dit is af te lezen uit de ingevulde vragenlijst, waarin naar voren komt dat ongeveer een kwart uit het algemene lesaanbod komt. Er kan dus geconcludeerd worden dat er iets veranderd mag worden aan de 'Beeldend Onderwijs Basis' leerlijn. De leerkrachten zijn van mening dat zij (te) veel tijd kwijt zijn aan het voorbereiden van de lessen. Hier worden de leerkrachten weinig in begeleid. Ook komen leerkrachten niet of nauwelijks toe aan het nabeschouwen van het beeldend werk van de leerlingen. Ook weten leerkrachten niet hoe ze het nabeschouwen zouden moeten aanpakken. Wat de opbouw van de leerlijn betreft zijn er teveel lessen die gegeven dienen te worden in een schooljaar. Ook duren de lessen langer dan in de lesbeschrijving wordt opgegeven, waardoor er lessen geschrapt moeten worden. De lessen zijn zoals te lezen is in hoofdstuk 4.3 erg leerkrachtafhankelijk, en ook Benjaminsen (Bijlage 1) geeft aan dat de methode ook aangepast dient te worden aan de school. Verder kan geconcludeerd worden dat de ervaringen over het algemeen positief zijn en deze methode voorlopig nog op de Jozefschool zal blijven. Deze methode blijkt goed bij de school en haar missie/visie te passen en aan te sluiten bij de wensen van de school, maar een kwalitatieve leerlijn bestaat uit het leren voorbereiden van deze leerlijn en het begeleiden van de groepsleerkrachten.

Aanbevelingen

Ik adviseer de Jozefschool een eigen leerlijn te bouwen, zodat deze nog beter bij de school past. De meeste groepsleerkrachten hebben zich de afgelopen twee jaar kunnen verdiepen in de methode en kunnen naar alle waarschijnlijkheid aangeven welke technieken of eventueel zelfs welke opdrachten zijn bevallen en welke zij graag terug zouden willen zien in de nieuwe leerlijn. Dit zou kunnen helpen de voorbereidingstijd te verminderen. Ook weten zij waar ze aan toe zijn. Echter moet er naar mijn mening meer les worden gegeven met foto en video (Vierdimensionaal) en het kijken naar kunst (Beschouwen). Leerkrachten die nog nooit lesgegeven hebben met deze methode moeten worden gestimuleerd (door onder andere de collega's) deze ook te gebruiken en zo ook les te geven met 'Laat Maar Zien'.

Om dit te realiseren zijn er twee opties die gevolgd zouden kunnen worden. Indien de school ruimte heeft voor een vakleerkracht zou ik adviseren een werkgroep op te richten; een zogenaamde 'Laat Maar Zien'-werkgroep. De vakleerkracht zou het hoofd kunnen worden en een groep kunnen samenstellen met onder andere de ICC-ers (die het jarenplan en de financiën bewaken), een hoofd van de Magazijn-werkgroep (om het materialenoverzicht te behouden) en uit iedere bouw (onder-, midden- en bovenbouw) één leerkracht die ervaring heeft met de methode. Zij kunnen gebruikmaken van elkaars expertise en kunnen zoals 'Laat Maar Zien' aanraadt een eigen leerlijn bouwen die geschikt is voor de school en die past bij de visie/missie. Deze werkgroep zorgt dat er voor de ingang van het nieuwe schooljaar een digitaal plan wordt ontworpen, waarin per groep (in ieder geval groep 3 tot en met 8) wordt besproken welke technieken en welke lessen er in het komende schooljaar aan bod gaan komen. De groepsleerkracht kan zich hier op voorbereiden en kan de vakleerkracht ondersteunen en de les afmaken die is gegeven. Ook wordt er dan lesgegeven binnen een leerlijn die volledig is afgestemd op de school en op het niveau van de leerlingen en leerkrachten. De vakleerkracht kan eens in de periode een voorlichting, presentatie of workshop geven met een onderwerp waar op dat moment behoefte aan is. Ik zou adviseren een leerlijncyclus te ontwerpen voor drie jaar, die na drie jaar weer opnieuw gevolgd kan worden, zodat er niet elk jaar dezelfde lessen worden gegeven.

Wanneer de school géén ruimte heeft voor een vakleerkracht zou ik adviseren alsnog de 'Laat Maar Zien'-werkgroep op te richten, maar dan met een ICC-er als hoofd, omdat zij degene is die het meest te maken heeft met de methode. Ook hebben de ICC-ers de financiën en het jarenplan binnen handbereik. De groep kan ook hier het hoofd van de Magazijn-werkgroep inzetten om het materialenoverzicht te behouden. Ook adviseer ik hier om uit elke bouw (de onder-, midden- en bovenbouw) één leerkracht in te zetten die ervaring heeft met de methode. Ook zij kunnen nog steeds veel gebruik maken van elkaars expertise en kunnen nog steeds een leerlijn ontwikkelen die bij de school past; eventueel met behulp van een deskundige van 'Laat Maar Zien' of een cultuuraanbieder als Karin Kotte (zie inleiding). Ook deze groep kan zelfstandig een digitaal plan ontwerpen waarin er per groep technieken en lessen worden aangeboden. Evalueren kan binnen de groep gebeuren en eventueel eens in de tijd met een deskundige erbij. Ook hier adviseer ik een leerlijncyclus te ontwerpen voor drie jaar, die na drie jaar weer opnieuw gevolgd kan worden, zodat er niet elk jaar dezelfde lessen worden gegeven.

Literatuurlijst

Boeken

- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek!* (2e ed.). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers B.V..
- Olsen, W. (2004). Developments in Sociology. In W. Olsen (Red.), *Triangulation in Social Research*: (pp. 1-30). Geraadpleegd van <http://research.apc.org/images/5/54/Triangulation.pdf>
- Onna, J. van, & Jacobse, A. (2008). *Laat Maar Zien* (3e druk). Enschede: SLO.

Internet

- Beroepskunstenaar. (2016). *Binnenschoolse Kunsteducatie*. Geraadpleegd van <http://www.beroepskunstenaar.nl/kunsteducatie/werkveld/binnenschools/>
- Jozefschool Aalsmeer. (2015). *Schoolgids Jozefschool Aalsmeer*. Geraadpleegd van <http://www.jozefschool.net/ouders-2/schoolgids/>
- Laat Maar Zien. (2016a). *De lesmethode (Laat Maar Zien)*. Geraadpleegd van <http://www.laatmaarleren.nl/over-ons/de-lesmethode>
- Laat Maar Zien. (2016b). *Leerplankader SLO en Laat Maar Zien*. Geraadpleegd van <http://www.laatmaarleren.nl/kenniscentrum/leerplankader-slo-en-laat-maar-zien>
- LKCA. (z.d.). *Kennisbasis Beeldend*. Geraadpleegd van <http://www.lkca.nl/pabo/kennisbasis-beeldend>
- Ruhe, S. (2011, 14 april). *De basis van de creatieve industrie: het beeldend onderwijs!* Geraadpleegd van <http://www.beeldbijdehand.nl/sup/Creatieve%20industrie%20en%20beeldende%20vorming.pdf>
- SLO. (z.d.). *Nieuw elan voor Kunstzinnige oriëntatie in het primair onderwijs*. Geraadpleegd van <http://downloads.slo.nl/Documenten/7377%20Brochure%20Kunstzinnige%20Oriëntatie%20nieuw%20elan-DEFweb.pdf>
- Smulders, A., & Peters, H. (2012). *Beeldend op de basisschool: Een onderzoek naar de kwaliteit van beeldende vorming in het basisonderwijs*. Geraadpleegd van http://hildepeters.nl/wp-content/uploads/2012/06/onderzoek+annelijn_hilde.pdf
- TULE. (z.d.). *Kerndoelen: Kunstzinnige Oriëntatie*. Geraadpleegd van <http://tule.slo.nl/KunstzinnigeOriëntatie/F-KDKunstzinnigeOriëntatie.html>

Hoofdstuk 5: Kritische reflectie

Dit hoofdstuk bevat een uitgebreide reflectie op het verloop van dit onderzoek, de gebruikte theorie, de onderzoeksinstrumenten, deelnemers, plannen, resultaten en leeropbrengsten.

Plannen

Ik had veel moeite met het afbakenen van het onderwerp. Deels kwam dit door mijn stage die al van start ging. Mijn onderzoek was dus in feite al begonnen. Het duurde even voordat ik kon 'uitzoomen' en een afgebakend onderwerp koos om te onderzoeken. Ik ben tevreden met het plan dat ik heb opgesteld. Ik heb voor alle aspecten van dit onderzoek ruim de tijd gepland en mezelf deadlines gegeven. Ook stelde ik alle deelnemers op de hoogte van mijn onderzoek.

Literatuur

Tijdens het onderzoek was het moeilijk om het theoretische kader in het achterhoofd te houden. Wel was dit een motivatie om mijn onderzoek vollediger te maken en het meer context te geven. Dit onderwerp – kunsteducatie op de basisschool, sprak me sinds de start van deze opleiding al aan. Het grootste deel van de afgelopen maanden heeft namelijk bestaan uit het verzamelen van data. Om een context te kunnen scheppen in dit onderzoek was meer theorie nodig. Aan dit aspect had ik langer willen werken. Ik heb me wel gerealiseerd dat dit type onderzoek ook niet altijd weggelegd was voor raakvlakken met de literatuur.

Deelnemers

De leerkrachten die niets met deze methode te maken hebben gehad zijn niet geïnterviewd. Achteraf gezien had ik hen willen interviewen, omdat zij misschien meer vanuit hun eigen visie zouden kunnen spreken en wensen hadden kunnen uitspreken. Interessant zou zijn om ook een groepsinterview af te nemen. Hier waren misschien wel andere resultaten uitgekomen, omdat de leerkrachten naar elkaar luisteren en niet alleen hun eigen mening geven.

Resultaten

De ICC-ers gaven aan al het fijn te vinden dat ik een grondig onderzoek in werking zette. Elk interview verliep anders en wanneer leerkrachten (naar mijn mening) sociaal gewenste antwoorden gaven, vroeg ik door. Ik heb dus het idee dat ik met volle overtuiging kan zeggen dat deze leerkrachten 'hun waarheid' spreken. Ik ben dit onderzoek gestart met een bepaalde visie wat betreft kunsteducatie in primair onderwijs, namelijk dat kunsteducatie ook een belangrijk vak is en een leerlijn en een methode dient te hebben. Leerlingen kunnen hun liefde in dit vak steken en kunnen zich hier ook in ontwikkelen.

Leeropbrengsten

Aan de hand van de beschreven competenties (kritisch-reflectief, omgevingsgericht, artistiek en interpersoonlijk) kan ik zeggen dat ik mezelf op vele vlakken heb uitgedaagd. Ik heb leren schrijven volgens een onderzoeksplan in een geplaatste theoretische context. Ik heb geleerd hoofd- en deelvragen op te stellen en deze kort en krachtig te beantwoorden. Constant heb ik mezelf bekritiseerd en heb ik hoofdstukken helderder weten op te schrijven. De data die ik heb verzameld heb ik weten te vertalen naar een lopend stuk, iets waar ik nog geen ervaring mee had. Ook heb ik geleerd mijn werk constant aan 'buddies' te laten lezen en mijn stuk te wijzigen of soms te herschrijven. Ik leerde een kritische houding aan te nemen.

Bijlage 1: Interview met Mech Benjaminsen (Laat Maar Zien)

Telefoongesprek met Mech Benjaminsen

9-12-2015 9.00 uur

Mech: "Goedemorgen met Mech Benjaminsen."

Iida: "Goedemorgen Mech, u spreekt met Iida Snoek, van het onderzoek."

Mech: "Goedemorgen! Fijn dat je belt."

Iida: "Ik zal even een korte introductie geven. Ik ben dus bezig met een onderzoek op een basisschool in Aalsmeer die nu twee jaar de methode 'Laat Maar Zien' heeft ingevoerd. Ik ga daar onderzoeken of zij die methode nog optimaler kunnen gebruiken. Ik dacht, ik ga proberen of ik 'Laat Maar Zien' ook een paar vragen kan stellen."

Mech: "Ja, nou, dat is prima. Ik had je mailtje gelezen en allereerst complimenten over hoe je het hebt opgeschreven."

Iida: "Dank u wel!"

Mech: "Ja, zeg maar je hoor. We krijgen best wel veel berichten binnen en we reageren niet op alles, maar hier had ik zoiets van 'Ja, dit ziet er gedegen en doordacht uit'. Het is ook een leuk onderzoek lijkt me. Vandaar dat ik meteen gereageerd heb en je waar mogelijk kan helpen."

Iida: "Mijn onderzoek is net begonnen, dus ik ben erg blij dat je zo snel reageerde. Ik heb wat vragen voor je opgesteld. Uit dit interview worden alleen opmerkingen gebruikt na je goedkeuring."

Mech: "Is goed."

Iida: "Ik wilde je als eerst vragen wat de visie is van de methode."

Mech: "Ja, dat is nogal een grote en uitgebreide vraag. Ben jij bekend met het boek van 'Laat Maar Zien'?"

Iida: "Ja, die heb ik thuis liggen."

2.28 Mech: "Hier staat ook al heel veel in over de visie. Om dit even in een paar zinnen samen te vatten is natuurlijk lastig. Er zijn wel een paar kernpunten. En, eh, een van de belangrijkste is dat wij het beeldend vormgeven opvatten als een proces en als je daar les in wilt geven en in dit geval kinderen beter in wilt maken. Je stuurt niet alleen op de product onderdelen, maar ook op de procesonderdelen."

Iida: "Ja."

Mech: "Dat is een hele belangrijke, en dan kom ik op het tweede punt: Wij zetten de kaders niet strak, we zetten de kaders ook niet heel los, maar wij zitten daar ergens in het midden. Dus als je kijkt naar onze opdrachten, dan zijn ze niet heel gesloten of heel open, maar daar zitten wij tussenin. Ons uitgangspunt is dat je kinderen pas leert te onderzoeken en het proces leert sturen als er wel duidelijke kaders zijn, maar binnen die kaders heel veel vrijheid is. Dat is wel een belangrijke. Een derde is dat, eh, dat wij, vandaar de naam 'Laat Maar Zien', het maken van beelden altijd moeten voeden door het kijken naar beelden. Dus alleen ergens over praten volstaat meestal niet. Het gaat ook over het kijken naar de omgeving, wat andere kunstenaars hebben gemaakt, concrete voorwerpen om je te inspireren en ideeën over op te doen, maar ook om informatie te kunnen krijgen over hoe het zou kunnen werken met een beeldaspect. Dat heb je nodig bij de zoektocht met het vormgeven om dat te voeden. Dat zijn een aantal belangrijke punten."

Iida: "Ja. Deze punten die je noemde heb ik ook ervaren in de praktijk. Ik geef zelf ook les met de methode. De volgende vraag ligt misschien een beetje voor de hand, maar ik stel hem nu toch: Voor wie en door wie is deze methode ontwikkeld?"

4.56 Mech: "Uhm, ja. Hij is vóór leerkrachten in het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en ook de onderbouw van het voortgezet onderwijs."

Iida: "Oké."

Mech: "Hij is gemaakt dóór drie docenten die op een Pabo werken en het vak Beeldend Onderwijs doceren en zelf ook een kunstopleiding hebben gehad. Je kunt ons ook vinden op de website."

Iida: "Oké."

Mech: "Met z'n drieën schrijven we aan de lessen. We hebben ook nog een vierde persoon, maar die is meer van de PR en de administratie en zo."

Iida: "Ik heb inderdaad op de site het een en ander gezien. Er is veel te vinden."

Mech: "Klopt."

Iida: "Uit welke behoefte is de methode ontwikkeld?"

Mech: "De eerste aanleiding was dat het boek 'Laat Maar Zien', dat door een van onze makers Jos van Onna is geschreven, op de markt kwam, in 2001 volgens mij. Toen was dat echt wel een vernieuwend boek. Dat didactische boek docerden wij op de Pabo aan studenten. Maar als je een didactiek hebt, wil je eigenlijk ook kunnen laten zien hoe dat dan in de praktijk werkt. Vervolgens zijn wij een aantal lessen gaan schrijven, een stuk of 30, ik werkte toen nog op de Hogeschool Domstad, en mijn collega's op de iPabo in Amsterdam, en wij zijn een aantal lessen gaan schrijven als voorbeeld voor onze studenten."

Iida: "Als een praktische verwerking van het boek."

Mech: "Ja, precies. Die 30 lessen stonden op intranet en die waren voor studenten beschikbaar, maar die studenten namen de lessen mee in hun stage en gingen de lessen uitvoeren. Wij kregen toen reacties van "Goh, wat een mooie lessen", "Wat is het bruikbaar", en toen dachten wij: Wacht eens... Wij doceren studenten in het zelf maken van de lessen, maar op de basisschool is dat helemaal niet haalbaar. De leerkracht heeft eigenlijk structureel te weinig tijd. En alleen de mensen die er heel veel feeling mee hebben maken er speciaal tijd vrij voor om eigen dingen te ontwikkelen. Het gros van de leerkrachten heeft gewoon geen tijd."

Iida: "Ja, precies."

Mech: "Ja, en toen dachten wij: We moeten gewoon een methode gaan schrijven, of in ieder geval heel veel lessen gaan schrijven, zodat leerkrachten daaruit kunnen gaan putten. Dat is de behoefte. Wat daarbij belangrijk was

voor ons was: Het moeten inhoudelijk goede lessen zijn, die aansluiten bij die vakdidactiek, maar ze moeten ook laagdrempelig zijn. En compleet.”

Iida: “En makkelijk zijn om erbij te pakken? Toegankelijk”

Mech: “Ja. Precies. Toegankelijk. Daar zit natuurlijk wel een variatie in, want er zijn lessen die ingewikkeld zijn, waar je moeilijk materiaal voor nodig hebt, dat is absoluut niet op elke school beschikbaar, we proberen altijd ook heel veel aanbod te hebben in, nou ja, alle basismaterialen waar alle scholen toegang tot hebben, zoals papier, potlood, stift, dat soort dingen. Dat voorziet dus ook in de behoefte van de leerkrachten.”

Iida: “Ik heb al met wat leerkrachten gesproken op mijn stageschool, die gaven mij meteen aan dat de methode nog niet helemaal gebruikt wordt, maar dat er wel een grote last van de schouders valt wanneer ze een les uit de methode kunnen pakken. Ze gaven aan zichzelf niet creatief genoeg te vinden.”

Mech: “Ja.. Ja... En daarin proberen wij ook op twee sporen te zitten. We hebben een korte lesbeschrijving en een uitgebreide. Je hebt ook leerkrachten die zo'n uitgebreide lesbeschrijving veel te voorgekauwd vinden. Als een rigide systeem. Zo schrijven wij het helemaal niet, maar zo kun je die les geven. Maar als jij die afbeeldingen ziet en welke doelen er behaald moeten worden met die les, en je weet dan zelf hoe je het aan moet pakken, 'be my guest', ga lekker je gang.”

Iida: “Het is dus wel redelijk vrij.”

9.50 Mech: “Ja, zeker! Het is toegeschreven voor twee situaties. Een weet hoe hij er mee uit de voeten kan, en voor de ander die houvast wil. Dan weet diegene in ieder geval zeker dat er een goede les gegeven wordt.”

Iida: “Ja precies. De docenten hebben in ieder geval de optie.”

Mech: “Ja. Ja.”

Iida: “Verder heb ik al een klein beetje onderzoek gedaan naar de doelstellingen van het SLO, de Stichting Leerplan Ontwikkeling. Ik wil graag weten hoe jullie je daar tot verhouden met de methode.”

Mech: “Ja, je hebt twee verschillende belangrijke documenten. Je hebt natuurlijk de kerndoelen van het Ministerie, en die zijn vertaald naar tussendoelen door SLO. Zij hanteren een vierdeling, qua niveau, dus lessen voor groep 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, dat hanteren wij ook. Zij geven aan van, nou, binnen die niveaus kun je werken aan die beeldaspecten, die betekenissen, die materialen en die technieken.”

Iida: “Ja. Helder.”

Mech: “Dat doen wij eigenlijk precies zo. Wij volgen daar in de tussendoelen van Tule. Maar daarnaast is er ook nog een ander belangrijk document. Dat is het leerplankader van SLO, dat is er nog niet heel lang. En daarin wordt ook iets gezegd over los van de inhoud – de beeldaspecten, materialen en technieken en betekenissen, moet je ook kijken naar de manier waarop je dat proces stuurt. Dan benoemen ze: onderzoek doen, beschouwen, reflecteren, dat soort procesonderdelen.”

Iida: “Ja.”

Mech: “Ja. Dat komt eigenlijk een op een over hoe wij kijken en hoe wij onze lessen opbouwen en het vormgeven aansturen. Namelijk, niet alleen de productonderdelen, maar ook het proces aansturen. Dus daarin lopen wij eigenlijk helemaal synchroon. En het is ook zo dat iemand van het SLO heel nauw samen heeft gewerkt met Jos van Onna die dat didactiekboek heeft geschreven. Er zijn dus best wat dingen uit het boek overgenomen, soms niet in een ander jasje gegoten, maar het procesgerichte krijgt in het leerplankader veel meer nadruk dan voorheen. Dat is voor ons heel fijn, dat vinden wij heel fijn. Wij denken, ja, hier moet het ook heen.”

Iida: “Ik merk inderdaad dat de lessen die ik geef afwisselend zijn en dat het proces belangrijk is.”

Mech: “Ja, het is niet zo dat het eindproduct er niet toe doet, die doet er natuurlijk ook toe, je maakt natuurlijk iets waar je trots op wilt zijn en waar je iets mee wilt vertellen, een beeld is natuurlijk een communicatiemiddel. Het eindproduct is dus ook belangrijk, maar dat wordt beter naarmate je dat proces goed stuurt.”

Iida: “Ja.”

Mech: “Dan kun je er van uit gaan dat die eindproducten ook op een hoger niveau zouden komen.”

Iida: “Ja. Zeker. Ik kan nu meteen inhaken op de volgende vraag en dat is 'Hoe kan een school deze methode passend maken voor haar onderwijs?’”

Mech: “Bedoel je dan op leerlijnen gericht, dus de volgorde van de lessen, of bedoel je hoe een les passend kan worden gemaakt in een specifieke lessituatie?”

Iida: “Ik bedoel de leerlijn.”

Mech: “Ja. Dat is een ding wat wij als methodemakers niet zomaar kunnen voorschrijven. Er zijn heel veel manieren om een opbouw van je programma te maken. Dat zijn dingen waar je met een team of een klein clubje, eventueel met ondersteuning van een vakdocent of met iemand van ons in overleg kan gaan en kan gaan kijken naar welke keuzes zij willen maken als zij een programma gaan opbouwen. Die keuzes moeten gerelateerd zijn aan de visie van de school, aan wat haalbaar is, en misschien ook gewoon voorkeuren, en op basis daar van ga je keuzes maken en een programma samenstellen. Maar het is niet zo dat één programma beter is dan het andere programma.”

Iida: “Nee, precies. Het moet aansluiten.”

Mech: “Ja, het moet aansluiten op wat een school of een team wil. Dat is niet wat je even heel snel doet. Mijn advies is eigenlijk altijd 'Begin gewoon eerst, kies maar gewoon lessen uit die leuk is, aansluit bij een gebeurtenis op school en noteer dit alvast. Noteer wat je in een jaar doet. Als dat vast ligt en dat ligt van iedereen vast, dan kun je kijken 'Hebben we alles? Zitten er gaten in het programma?', 'Zitten we voornamelijk op ruimtelijk werk of juist plat werk?', 'Concentreren we ons op een paar technieken en laten we andere liggen en wat vinden we daar dan van?'. Zo kun je langzaam bouwen aan een gestructureerd programma.”

Iida: “Ja. Dit schooljaar ben ik als het ware een vakdocent op mijn stageschool. Hier wordt nu gehanteerd dat de gegeven leerlijn die in het programma van een bepaalde groep staat wordt gebruikt. Ik ben hier in de loop van de tijd achter gekomen dat je ook een eigen leerlijn zou kunnen bouwen met lessen die je zelf zou willen gebruiken. Daar ben ik nu ook mee bezig.”

Mech: "Ja. Waarom past deze leerlijn niet? Zijn het bijvoorbeeld te veel lessen?"

Iida: "Ja. Het zijn vaak teveel lessen, en eh, soms is het puur dat de materialen niet aanwezig zijn. Nu kies ik soms ook andere losse lessen."

17.08 Mech: "Ja. Dat is precies wat ik zei, hè, van je kunt een visie hebben en iets willen, maar je hebt ook je beperkingen. Je hebt een budget, maar wat je kunt doen is bijvoorbeeld de leerlijn Basis als uitgangspunt nemen en daar aan gaan sleutelen. Twintig lessen zijn er bijvoorbeeld teveel, we doen er gewoon vijftien per jaar, of tien per jaar. Dan moet je keuzes maken welke technieken je wilt houden en welke je laat zitten. Zo kun je puzzelen en zoeken wat binnen de school haalbaar is. En passend."

Iida: "En dat kan inderdaad even duren, want de methode moet integreren in de school. De methode op mijn stageschool is pas twee jaar aanwezig."

Mech: "Ja."

Iida: "En in juni komt er als het goed is iemand langs van 'Laat Maar Zien'. Ik hoop dat ik daar een soort voorbereiding voor kan maken, een ingang kan bieden voor het gesprek dat de school met de deskundigen gaan hebben."

Mech: "Kijk je ook of een les goed werkt? In de klas?"

Iida: "Ja. Daar heb ik vanaf augustus les mee gegeven. Ik heb daar regelmatig over gereflecteerd met de leerkrachten van de specifieke klassen, van wat werkt goed en wat minder. Sommige lessen passen bijvoorbeeld niet in de tijd, veel leerkrachten geven aan dat een vakdocent toch wel handig is, et cetera. Hier komt uit dat de lessen handvatten zijn die we niet allemaal kunnen pakken, maar voor een groot gedeelte wel."

Mech: "Jij bent daar straks misschien weg. Wat hebben zij bijvoorbeeld nodig om de lessen te geven zoals jij die geeft? Als zij vinden dat jij de lessen beter geeft, wat hebben zij dan nodig? Waar zouden de gaten zitten. Begin bij simpele lessen."

Iida: "En bouw het dan uit."

Mech: "Ja. En daarna kun je het een stukje ingewikkelder maken."

Iida: "Ja."

Mech: "Het is belangrijk voor de leerkrachten dat ze de vaardigheden leren, want de leerlingen moeten niet onthouden worden van die vaardigheden, en waar veel docenten te weinig kaas van gegeten hebben zijn de beelddaspecten, en als deze dingen niet samenkomen wordt het lastig. Verder is het ook de wil en de motivatie. Zij kunnen hier ook beter in worden."

Iida: "Ja. Ik heb verder nog twee vragen. Hoe wordt ervoor gezorgd dat de methode actueel blijft?"

Mech: "Uhm, nou, het actueel houden doen we, omdat we jaarlijks nieuwe lessen schrijven en die ook regelmatig laten aansluiten bij dingen die er spelen, bijvoorbeeld de Kinderboekenweek, er komen ook vragen van leerkrachten die zeggen 'In die en die methode gebruikten we dit veel, kunnen jullie hier iets voor schrijven?'. Je zult het wel gemerkt hebben, maar de oudste lessen van de methode zijn ook heel anders dan de nieuwste lessen die op de website staan."

Iida: "Ja. Klopt."

24.30 Mech: "Naast het vernieuwen door het maken van nieuwe lessen vernieuwen we ook onze oude lessen. Daarmee maken we ze ook weer actueler en eigenlijk ook beter. Dat zijn onze speerpunten om de methode fris te houden."

Iida: "Precies."

Mech: "Dat kan natuurlijk makkelijker bij de digitale methode dan bij de boekmethode."

Iida: "Ja. Je kunt weer lessen toevoegen of lessen verwijderen. En jullie hebben een Facebookpagina."

Mech: "Ja. En onze site is het afgelopen jaar veel veranderd. Binnenkort kunnen wij ook gaan zien welke lessen veel, weinig of niet gebruikt worden. Hier kunnen we natuurlijk nog iets mee doen. We kunnen oude lessen er bijvoorbeeld af halen en herschrijven."

Iida: "Goed om het overzicht te bewaren. Want het zijn ongeveer... 500 lessen?"

Mech: "Klopt, ja. 500 lessen."

Iida: "Zijn er verder behoeftes of wensen van jullie of de methode die ik mee zou kunnen nemen in mijn onderzoek? Of is er iets wat onderzoek nodig heeft?"

Mech: "Wij zijn sowieso benieuwd wat er uit komt. Welke conclusies jij trekt, welke aanbevelingen jij doet... Voor ons is het belangrijk om te weten wat de problemen precies zijn waar een school tegenaan loopt. Wij hebben natuurlijk zelf ook al best wat in kaart gebracht. Maar op een nieuwe manier benaderen zoals in jouw onderzoek geeft altijd meer inzicht. Misschien is het voor jou ook handig om je onderzoek wat minder in de breedte te houden en een of twee onderdelen er uit te pakken. Misschien wordt het anders te uitgebreid. Het onderzoek is in ieder geval voor de school zeer bruikbaar, maar voor de breedte wat minder."

Iida: "Klopt, het is specifiek voor deze school."

Mech: "En je zou nog kunnen kiezen, wil je bijvoorbeeld focussen op de leerlijnen en dat in kaart brengen, of wil je onderzoeken naar de behoeftes van de leerkrachten, waarom kiezen zij lessen wel en waarom niet, welke lessen komen minder goed uit de verf en waar ligt dat aan? Wat hebben ze dan nodig om dat te kunnen verbeteren?"

Iida: "En het is interessant om te vergelijken."

Mech: "Ja! Bijvoorbeeld tussen groep 3-4 en 7-8."

Iida: "Dank je wel in ieder geval voor je input. Ik kan weer verder."

Mech: "Dat is mooi. Mocht je in de loop van de tijd nog andere dingen willen weten of vragen, dan eh, moet je maar aan de bel trekken."

Iida: "Dat zal ik doen. Bedankt."

Mech: "Heel veel succes ermee!"

Iida: "Dank! Dag!"

Mech: "Dag!"

Bijlage 2: Interview met cultuurcoördinatoren Debby en Claudia (Jozefschool)

Bijlage 2 Interview ICC Jozefschool
Debby en Claudia
Interview afgenomen op 13 januari 2016
13.05 uur

Claudia: "Hi! We hebben tot half twee ongeveer, hè?"

Debby: "Klopt."

Iida: "Ik zal meteen beginnen."

Claudia: "Moeten we allebei tegelijk praten, of wanneer je wilt?"

Iida: "Je mag elkaar aanvullen."

Claudia en Debby: "Oké, is goed."

Iida: "Ik heb een lijstje met vragen voor jullie gemaakt, onder andere over jullie rol ICC-er hier op school en over de leerlijn Laat Maar Zien. Ik neem het voor mezelf even op, dan schrijf ik het interview uit. Ik gebruik de opname alleen voor mezelf en jullie opmerkingen met jullie toestemming in mijn scriptie."

Claudia: "Ja."

Iida: "Als eerst wil ik jullie een introducerende vraag stellen, namelijk 'Wat is jullie rol hier als cultuurcoördinator hier op de Jozefschool?'"

Claudia en Debby lachen.

Iida: "Ik kom meteen met de deur in huis vallen, haha."

Debby: "Nou, onze taak hier is om te zorgen dat er een beleid is dat gevolgd wordt. Vaak worden er leuke dingen bedacht en blijft het daarbij... Ik zie zelf, ik praat nu natuurlijk uit mezelf hoe ik onze functie zie, maar vooral de globale lijn in de gaten blijven houden en de planning uitzetten voor de komende jaren, wat willen we bereiken... In plaats van 'we willen nu dit' kijken we waar willen we naartoe, hoe willen we dat en hoe doen we dat."

Claudia: "Gewoon voor de grote projecten. Het ene jaar doen we een klein project en het ander jaar een groot cultuurproject. Daar gaat veel tijd in zitten om dit allemaal uit te zoeken vooral ook over geldstromen. Dat is nu een hele grote taak, omdat er nu veel dingen zijn wegbezuinigd."

Iida: "Ja."

Claudia: "Dus nu zijn we veel op zoek naar subsidiemogelijkheden en dat kost ook veel tijd."

Iida: "Ja. En jullie hebben ook allebei een specifiekere rol, klopt dat?"

Claudia: "Nou, qua opleidingen bedoel je? Ik was de eerste hier en toen was het beleidsplan er nog niet, dus ik heb het beleidsplan in mijn opleiding gemaakt."

Iida: "Ja."

Claudia: "Ik was ietsje eerder dan Debby. Debby wilde deze rol ook graag gaan doen, maar het beleidsplan was er al. Toen heeft zij een heel waardevol aanhangsel gemaakt en de leerlijn Erfgoed gemaakt. Daar weet zij veel van. De financiën doe ik dan weer. We hebben nu een taakverdeling nu we sinds een aantal jaar met z'n tweeën zijn."

Debby: "Dit is per ongeluk zo gegroeid."

Iida: "Ja, grappig."

Claudia: "Ja, en toevallig ben ik afgestudeerd in drama met kinderen, maar dat is wel heel lang geleden. Dat vind ik nog wel interessant, maar ik doe nog niet zo veel met het talent, nee. Ja wel in de klas, maar niet in de hele school."

Iida: "Nee, precies.. En waarom heeft de Jozefschool een methode voor kunstonderwijs? Heeft elke school überhaupt een methode?"

Claudia lacht. "Nee, eigenlijk helemaal niet. Wij hebben hier volgens mij altijd een methode gehad.. Ik heb vroeger hier als kind Blokexpressie gehad, dan werkte je in blokken, met een groep kinderen en elke vrijdagmiddag had je expressie. Dat was een hele andere soort werkvorm..."

Iida: "Ja."

3.00 Claudia: "Maar uh, in ieder geval sinds ik hier werk hebben we altijd een methode. Dat is ook fijner, dat je, ook al ben je niet deskundig als leerkracht, dat je toch ergens op kunt terugvallen. Het was altijd wel een methode voor tekenen en voor beeldend, ook wel voor muziek en al heel lang hebben wij een vakdocent."

Iida: "Ja."

Claudia: "Nu heeft zij daar niet echt een methode voor, maar ze heeft wel een werkwijze bedacht. Dit vinden we drie belangrijke pijlers. Drama en dans vinden we ook belangrijk, maar dat is toch wel meer een ondergeschoven kindje."

Iida: "Ja. Precies."

Claudia: "We hadden hier wel een methode voor, Moet je doen heette die, de oude, maar die was niet zo heel leuk.."

Iida: "Die hebben jullie toch wel een jaar of zes gevolgd, toch?"

Claudia: "Ja."

Debby: "Nog wel langer geloof ik, een jaar of tien. Want we zeiden telkens dat we tijd moesten maken voor een nieuwe methode."

Claudia: "En nu doen we nog wel dans en drama..."

Debby: "En langzaamaan audiovisueel erin.."

Claudia: "Maar dans en drama bijvoorbeeld proberen we in zo'n groot cultureel project te doen."

Iida: "Dat het wel aan bod komt."

Claudia: "Ja. Theater ook en nu kwam literair aan bod, dat wilden we graag doen."

Iida: "Hoe werd Laat Maar Zien aan jullie geïntroduceerd?"

Claudia: "Even denken, we zijn zelf op zoek gegaan naar methodes op internet, en er was weinig keus..."

Debby: "We wilden graag digitaal materiaal erbij hebben. Dat was een van de punten. Dus niet alleen een boek, maar dat er gelijk voorbeelden waren op het bord."

Iida: "Ja."

Debby: "Op dat moment waren er eigenlijk twee opties, waarvan er eentje was met digitaal materiaal. Dat was Laat Maar Zien. Laat Maar Zien zouden we gaan uitproberen en uiteindelijk zijn we daar mee doorgegaan."

Claudia: "Hij past ook bij ons onderwijs vonden we. We wilden geen boek. Nu zijn er natuurlijk veel te veel lessen, maar dat blijkt altijd natuurlijk..."

Debby: "Teveel lessen in een jaar. De doorlopende leerlijn vonden we belangrijk."
Claudia: "Ja."
Debby: "Dat het niet hap snap is, ook geen boek waaruit je een keer iets pakt..."
Iida: "Van alles wat..."
Claudia: "We houden wel van leerlijnen. Ook bij cultuuronderwijs."
Debby: "Maar het is ook nodig."
Iida: "Ja. En hoe gaat het aanschaffen van een methode als Laat Maar Zien in zijn werk?"
Claudia: "Hm. Dat is al weer twee jaar geleden. Het was een hele aparte methode, want normaal schaf je een boek aan, maar nu hadden we een proefabonnement..."
Debby: "Ja, we hebben zichtherkenningen wel aangeschaft, maar dat vonden we niks. Het was te uitgebreid."
Claudia: "Laat Maar Zien was ook financieel heel aantrekkelijk, want het is een soort abonnement dat je neemt op de totale lessen. En toen we er zeker van waren konden we een groter abonnement nemen."
Debby: "Ja, een abonnement van drie jaar geloof ik."
Iida: "En waarom hebben jullie nog meer voor deze methode gekozen? Jullie kozen het natuurlijk voor het digitale op het bord..."
Claudia: "Ja, en het is een methode waar leerkrachten vaak op terug kunnen vallen. We hebben er dan wel voor gekozen om een jaar lager in te stappen door het niveau van de kinderen en misschien ook wel de leerkrachten."
Debby: "We hebben ook gekeken naar welke materialen we nog hadden liggen van Moet je doen boven."
Claudia: "Ja, we hadden erg veel materiaal ja."
Iida: "Dat hebben jullie toen aangeschaft?"
6.17 Claudia: "Nee er is echt een werkgroep bij ons op school geweest... Hoe heette die?"
Debby: "Ja dat was toen de Moet je doen werkgroep."
Claudia: "Ja zij doen de bestellingen en houden het allemaal bij. Dus er is ook gewoon heel veel."
Iida: "Ja, dan is het makkelijk om de methode erbij te pakken, dan kun je instappen."
Claudia: "Ja. Ja."
Iida: "Welke leerdoelen van deze methode spraken jullie aan? Laat Maar Zien werkt natuurlijk vanuit een visie, vooral veel met proces."
Claudia: "Ja."
Debby: "Ik vond zelf, als hij ergens moest opvallen voor mij, voor mezelf dan, dat het digitale erbij zat, dat vind ik zelf namelijk een gebrek in het onderwijs en dat zat hier in. Erfgoed werd vertegenwoordigd, dat vond ik belangrijk want daar waren we natuurlijk druk mee bezig..."
Claudia: "En ook kunstrijklessen... Kunst beschouwing!"
Debby: "Ja. Dat ze dieper op kunst in gingen."
Claudia: "Oh ja, en als een les je niet beviel dat je een andere les er in de plaats kon nemen. Ze zorgden ervoor dat groep 1 en 2 ook mee konden doen, maar die zitten ook aan andere methodes vast waardoor het niet zo goed loopt. Ik stimuleer het wel, maar we gebruiken het meer als een soort ideeënbank. Bijvoorbeeld voor Natuur en Milieu Educatie NME, en we hadden een keer een kunstprojectweek, dan kun je daar weer allerlei dingen uit halen."
Iida: "Ja, er worden ook regelmatig actuele lessen op gepost."
Claudia: "Ja heel actueel, dat is interessant. En ja, ze werken ook voor het proces. Je krijgt toch nog wel vaak dezelfde resultaten, dat zou van mij soms wel wat vrijer mogen, maar dat is nog niet heel erg zo een cultuur bij ons op school."
Debby: "Er moet vaak nog een doel zijn."
Claudia: "Verder waren we ook blij dat de leerdoelen van Laat Maar Zien op de doelen van SLO waren gestoeld. Volgens mij hebben ze de kerndoelen van het onderwijs..."
Iida: "Ja klopt, dat wilde ik hierna vragen, haha."
Claudia: "Haha, ja, waar ze alles als een soort kapstok aan hangen."
Iida: "Dat wilde ik inderdaad aan jullie vragen, hebben jullie bijvoorbeeld ook gekeken naar de kerndoelen van TULE en SLO?"
Debby: "Uh..."
Claudia: "We hebben gekeken of dat in de methode zat. Ik ben er toevallig wel in gedoken, want we zijn nu bezig met het beleidsplan aan het vernieuwen voor de cultuureducatie. Die is weer verlopen en eh, we hebben als bijlages ook die leerlijn staan. We hebben natuurlijk Laat Maar Zien aangeschaft en we dachten, moeten we nu ook die doelen erbij halen, maar we hebben er voor gekozen om het niet te doen. We hebben nu een verwijzing naar de website, waar schema's staan met doelen."
Iida: "Klopt, ja."
9.00 Debby: "Ja."
Iida: "Ik had natuurlijk ook Mech Benjaminsen geïnterviewd van Laat Maar Zien.."
Claudia: "Haha, zij ze niet 'Welke school is het?'"
Iida: "Ja! Ik zei dat ik stageloopt op een school in Aalsmeer, en toen zei ze 'Oh dan wil ik wel weten welke school dat is.'"
Debby: "Dat kwam niet heel erg naar voren in het interview, haha."
Claudia: "Straks komt ze hier en weet ze van niks."
Iida: "Ze weet het wel in ieder geval. Ze zei bijvoorbeeld dat er in het boek van Laat Maar Zien veel doelen staan die aanhaken op SLO en TULE maar net anders opgeschreven zijn, net in een ander jasje."
Debby: "Ja, klopt."
Claudia: "Ik was even vergeten dat er ook een boek was."
Iida: "Ja die is er. Ik heb hem thuis liggen."
Claudia: "Hier in Aalsmeer wilden ze ook al een leerlijn maken, de zakken geld zijn nu bij de gemeente beland en nu is er heel veel vernieuwd voor cultuuronderwijs. Waaronder het cultuurloket boven de bibliotheek. Daar werden ook presentaties gegeven, maar wij ontdekten dat we best voorop liepen. Nu wilden ze bijvoorbeeld een leerlijn Erfgoed maken, die leerlijn hebben wij al, nu gaan ze een muziekleerlijn maken terwijl wij al een vakdocent hebben. We hobbelen een beetje voorop.. Dat is best leuk, en soms willen ze onze ervaringen horen, dat is best grappig."
Iida: "Ja."
Debby: "Ja, ik ben hier ook gevraagd om dus Erfgoed toe te lichten, doordat ik die leerlijn hier ontwikkeld heb."
Iida: "Dat is wel leuk dat jullie voorlopen."
Claudia: "Ja! Aan nieuwe ICC-ers hebben we ook presentaties moeten geven, dat was ook heel leuk. Er zijn veel nieuwe ontwikkelingen op ons pad gekomen, maar dat weet jij natuurlijk ook wel."
Debby: "En daar blijven we wat mee doen. Dat vinden we leuk."
Claudia: "En er zijn ook veel nieuwe dingen waar je echt bij móet zijn. We zijn dan met z'n tweeën, maar dat kost wel twee keer de tijd."
Iida: "En hoe is jullie contact met Laat Maar Zien?"

Claudia: "Nee we hebben niet echt regelmatig contact, alleen nu omdat we een afspraak met haar wilden maken."
Debby: "Klopt, we hebben even contact opgenomen over hoe we het gaan aanpakken."
Iida: "Ja."
Debby: "Zij heeft ook een formuliertje gemaakt dat ik bij de leerkrachten moet rond laten gaan tegen die tijd. Voor de rest heb je verder geen contact."
Claudia: "We zijn er op school wel heel veel mee bezig. Eerst ga je het uitproberen, dan ga je het uitvoeren, afspraken maken, en borgen en na een tijdje ga je evalueren. We hebben wel al een keer geëvalueerd. We moeten na het interview het er ook even over hebben, want vorig jaar hebben we bijvoorbeeld zelf al een lijstje laten maken door docenten van welke lessen er niet lukken bijvoorbeeld. Die hebben wij nog wel ergens, dus die kan je ook gebruiken. En eh, we moeten over een tijdje weer evalueren en omdat wij zo voor liepen hadden wij geen profijt van kortingen die andere scholen wel kregen, toen hebben wij gevraagd of er een deskundige langs kon komen hier op school om ons even verder te helpen. Dat hebben de andere scholen dan weer niet. Het raakt wel met jouw onderzoek. We moeten dus goed opletten dat we niet twee keer hetzelfde doen, haha."
Iida: "Ja, klopt! Want jullie gesprek zou eerst in januari zijn?"
Debby: "Ja, nu eigenlijk."
Iida: "Wel fijn dat je nu twee schooljaren hebt kunnen testen met de methode voordat ze langskomt."
Debby: "Klopt, maar de problemen blijven wel hetzelfde."
Claudia: "Ik wilde met haar nieuwe lessen zoeken en in de leerlijn stoppen. Dat het klaar is voor elke groep. Of dat ze hier ons handvatten voor geeft."
Iida: "Dan haak ik meteen in op de volgende: Wat bevat jullie wel aan de methode, globaal gezien en specifiek en wat niet (of nog niet)?"
Claudia: "Ik heb er in de bovenbouw mee gewerkt, in groep 5, dat werkte goed. Bij de kleuters minder, dat was wat sporadisch wat ik net al vertelde, ik denk zelf als ICC-er 'Oh ja, Laat Maar Zien', ik vergeet het een beetje..."
Iida: "Ja, omdat je ook kleuterplein volgt natuurlijk."
Claudia: "Ja. Ik moet er rekening mee houden en de voorbereidingsgroep ook, maar dat zit nog niet zo in het systeem.. Ik gaf toen les met Linda in groep 5. Ik vond de lessen vaak wel erg lang, heel lang, de ander maakte het werk dan af met de klas, en ik merkte elke les dat ik zo graag wilde nabespreken, maar daar was geen tijd voor. Ik wilde graag de werken tentoonstellen en rondlopen, dat deden we dan ook wel eens, maar ik had weinig handvatten voor het bespreken van werk. Er is niet zo veel ná, zeg maar. De inleidingen zijn daarentegen wel heel leuk, veel plaatjes en zo. Qua materiaal ging het ook wel. We werkten ook vaak samen met andere klassen."
Iida: "Jullie losten het zelf op."
Claudia: "Ja."
Debby: "Maar het blijft wel school gebonden. Je moet wel schoolniveau aanpassingen doen."
Claudia: "Ja, de ene les is minder spannend dan de ander, maar goed, er zitten wel technieken in die je kunt gebruiken voor de volgende jaren."
Debby: "Ja, bijvoorbeeld een techniek waar je vreselijk tegen op ziet, van moet ik nou echt gaan kleien?"
Iida: "JA!"
Debby: "Ja! We moeten het doen. Je ziet dat er vooruitgang is. Qua technieken liep onze school wel achter."
15:33 Claudia: "Wat we ook leuk vonden aan Laat Maar Zien is dat er bijvoorbeeld een Sinterklaas en Kerst les bij zat. Het volgt wel je jaarplanning, zeg maar. En anders pakte je weer een andere les..."
Iida: "Klopt, ja. De seizoenen en feestdagen worden wel gevolgd."
Debby: "Ik heb nog mooie pietenkragen gemaakt, hoor."
Claudia: "Dwalen we af?"
Iida: "Nee, het gaat goed. Ik wilde jullie ook iets vragen over de opbouw van de leerlijn. Hoe hebben jullie die gekozen? Of gebouwd?"
Claudia: "Hoe bedoel je precies? De leerlijn hier op school?"
Iida: "Ja."
Claudia: "We hebben een cultuurvisie, die weet ik even niet uit mijn hoofd..."
Debby: "Ik heb hem hier op papier."
Claudia: "Die hadden we laatst weer bekeken of die veranderd moest worden, omdat de schoolvisie is veranderd. Nu komt vooral hoofd, hart en hand naar voren, daar heb je vast wel eens van gehoord..."
Iida: "Ja, heb ik van gehoord."
Claudia: "We hebben de cultuurvisie niet veranderd, maar we hebben hoofd, hart en hand er in verwerkt. Dat de kinderen niet alleen met hun hoofd de lessen volgen, maar ook met hart en hand, ook creatief. Dat je daarin ook je talent kunt ontwikkelen. Dat je je kunt verwonderen over de kunst die wordt gemaakt. Verwondering is een woord dat we goed vinden aan onze visie..."
Debby: "Creativiteit, identiteit ontwikkelen en talent."
Claudia: "Ja, sommige kinderen hebben moeite met rekenen en taal, maar zijn juist weer goed in de creatieve vakken."
Iida: "Ja... En jullie konden kiezen tussen twee soorten leerlijnen, klopt dat? De leerlijn beeldend basis en de leerlijn kunst?"
Claudia: "Ja we hebben gekozen voor basis."
Debby: "Ja. We wilden de technieken meer aan bod laten komen."
Claudia: "Die andere is meer kunstbeschouwing ook."
Debby: "Er zit al veel kunstbeschouwing in de leerlijn. De basis moeten de technieken zijn, die moeten we veel aan bod laten komen."
17:46 Claudia: "Maar de leerlijn van cultuureducatie hier op school daar hebben we dan de visie voor, en elke groep heeft hier zijn vaste excursies en projecten die er al waren of die wij belangrijk vinden, bijvoorbeeld het Heilige Huisjes project, het lijkt een catechese project en dat is het ook wel een beetje, maar we volgen dan ook Erfgoed."
Debby: "We gaan ook veel naar musea, Tropenmuseum, Rijksmuseum, Stedelijk..."
Claudia: "Ja en als je dan je reguliere lessen erbij geeft, dan ga je geen dubbel werk doen of zit het er los aan zoals veel collega's denken, maar het is ter vervanging. En je lessen spreken meer."
Iida: "Nu is het meer verweven."
Claudia: "Ja het hangt samen."
Debby: "Heb je ooit ons beleidsplan gekregen?"
Iida: "Nee... Ik denk het niet? Nee die heb ik niet."
Debby: "Je kan die nieuwe van ons krijgen, hij is bijna afgerond. Die had je wel eerder mogen krijgen..."
Iida: "Als laatste even nog, Hoe zien jullie het cultuur/kunstonderwijs op de Jozefschool in de toekomst?"
Claudia: "Ja, daar hebben we het vaker over, haha."
Debby lacht.

Claudia: "We willen vooral zo door gaan zoals het is, met vaste leerlijnen en zo. Dat klinkt rigide, dat het nooit verandert, maar we willen een leerlijn houden..."

Iida: "Een basis."

Debby: "Ja. En ook dat de leerkrachten die in een andere groep komen weten wat ze dat jaar gaan doen."

Claudia: "Dat staat ook allemaal op de server."

Debby: "En als de leerkracht iets zou willen wat er nog niet is, willen wij graag uitzoeken of dat kan."

Claudia: "We willen kijken of de leerlingen zélf meer naar hun eigen werk kunnen kijken, veel nabespreken in de toekomst, of een portfolio maken bijvoorbeeld. We gaan weer aanhaken bij een werkgroep hier in Aalsmeer om te kijken hoe dat gaat, zo'n portfolio maken."

Debby: "En dat het op maatwerk kan zijn."

Claudia: "Ja. Het beoordelen en evalueren van werk. Het meten van werk. We nemen wel eens een enquête af, bij ouders, leerkrachten, leerlingen... om weer het nieuwe beleidsplan te maken.. En we hebben kwantitatief onderzocht hoeveel keer ga je per jaar naar een museum, etc.. Dat hebben we al eens gedaan.. Maar nu willen we de creativiteit eigenlijk meten.. Ik heb dan van alles gelezen, maar of je het echt letterlijk wilt meten hoe creatief je bent, uh, denk het niet.. Maar we willen wel weten hoe we het doen als school."

Iida: "Ja."

Claudia: "Dus richting beoordelen, nabespreken en vasthouden wat we hebben, maar ook voor audiovisueel willen we nog een leerlijn maken... Oh ja! En in het verleden hadden we een talentenlijst ontwikkeld met de talenten van iedereen. Van de leerlingen, leerkrachten... Etc."

Iida: "Wat is de talentenlijst?"

Claudia: "We hebben eens onderzocht wat onze collega's deden aan creativiteit en wat ze daar mee zouden willen doen, en nu zijn er veel nieuwe ouders dus moeten we weer een nieuwe lijst maken, want veel ouders doen ook iets. We hadden hier in groep 8 wel eens ouders die acteur waren, die hebben hier toneelles gegeven. We willen het ook in de school houden. Niet meteen naar hier en daar, maar binnen de school zoeken. We hebben ook een leerlingenraad."

Debby: "We vragen de leerlingenraad ook om te evalueren. Bijvoorbeeld het vertelproject."

Claudia en Debby praten over verschillende projecten van een aantal jaar geleden.

Iida: "Jullie hebben mooie plannen."

Debby: "En veel staat nog op de planning. En veel methodes worden vernieuwd. Veel leerkrachten zeggen jullie doen wat je moet doen, het blijft toch 'maar' een cultuurvak."

Claudia: "We zijn al een natuurschool. We kunnen denk ik niet ook nog een cultuurschool worden."

Iida: "Jullie lopen in ieder geval al voor."

Debby: "Klopt. Veel scholen hier besteden er niet veel aandacht aan."

Claudia: "Veel scholen kopen een project in en gaan ze doen, verder niks."

Iida: "Een goede reden om hier op school te komen."

Claudia: "Maar veel ouders weten niet wat we allemaal doen. Wat cultuureducatie überhaupt is."

Debby: "We krijgen vaak terug: meer inlichten en meer reclame maken."

26.32 Iida: "Jullie blijven altijd bezig."

Debby: "En als we het opschrijven blijven we er over nadenken. We bereiken een hoop."

Iida: "Dank jullie wel! Dit was hem."

Debby en Claudia: "Graag gedaan."

Bijlage 3: Interview met directeur Antoine Zwagerman (Jozefschool)

Interview met directeur Jozefschool Antoine Zwagerman

14-12-2015 9.00 uur

Antoine: "Zo, ga zitten."

Iida: "Dank je wel. Ik heb een kort algemeen interview geschreven over 'Laat Maar Zien'. Het interview zal onder andere gaan over de visie van jullie school, waarom jullie voor de methode gekozen hebben, dat soort vragen. Ik neem het interview op voor mezelf en gebruik alleen dingen uit dit interview met toestemming."

Antoine: "Toestemming. Ja."

Iida: "Ik heb als eerste vraag: Wat is de visie van de Jozefschool?"

Antoine: "Wat betreft kunst en cultuur?"

Iida: "Ja."

Antoine: "Oké. Het belangrijkste is, je krijgt kinderen binnen, die ga je ontwikkelen, het kind probeer je zo veel mogelijk te benaderen wat bij het kind past. Het ene kind is goed in gym, het andere in rekenen en het andere in taal. Het is belangrijk dat je alle aspecten in het kind ontwikkelt. Je moet uitgaan van het talent van de kinderen, daar moeten we op focussen. Ik denk dat het belangrijk is om te focussen op waar het kind goed in is. Onze missie en visie is 'Hoofd, Hand, Hart'. Het hoofd is de cognitieve kant, dat is rekenen, taal en feitenkennis. Hart is de sociale kant. En Hand is de expressieve kant. Worden afgerekend op, helaas, door het Ministerie, de cognitieve kant. Als Jozefschool zeggen wij: "Oké, er is meer dan alleen het Hoofd." Maar omdat we worden afgerekend op cognitieve kant moeten we veel investeren, ook veel tijd, aan het Hoofd. Als je het procentueel bekijkt is het toch 60, 20, 20 procent."

Iida: "Ja. Dus 60 hoofd, 20 hart, 20 hand."

Antoine: "Klopt. En het blijft constant het afwegen van 'Hoe blijf je het ontwikkelen van het kind?'"

2.52 Iida: "Welke doelstellingen heeft de Jozefschool wat betreft kunst- en cultuuronderwijs?"

Antoine: "Kunst en cultuur. Dat is best breed. Je hebt natuurlijk handvaardigheid, textiel.. Maar ook de beleving.. Tekenen heb je natuurlijk ook, drama... Het is een veelomvattend iets. De doelstelling is dat je zo breed mogelijk ontwikkelt bij het kind. Daarom vinden wij ook dat hier de handvaardigheid, de cultuur, de gym, dat dat ondersteunt moet worden door vakleerkrachten, omdat wij de opleiding te kort vinden schieten. Dus de doelstelling is het zo breed mogelijk ontwikkelen bij het kind. Niet alleen het fröbelen, maar ook het kijken naar kunst en cultuur."

Iida: "Het beschouwen."

Antoine: "Ja. Het beschouwen."

Iida: "Sluiten die doelen aan op het SLO of wijkt dit (soms) af? Wat kunst betreft?"

Antoine: "Ik zit heel even te denken. Ik vraag me af of de SLO daar al zo ver in is. Ik moet je antwoord eigenlijk een beetje schuldig blijven. Ik denk dat wat wij willen eigenlijk verder gaat."

Iida: "Ja. Je hebt de kerndoelen in een document staan met doelen gesorteerd in groep 1-2, 3-4, 5-6, 7-8. Dat zijn redelijk algemene doelen. Laat Maar Zien zelf gaf ook aan TULE te gebruiken. Zijn jullie daar bekend mee?"

Antoine: "Ja, dat gebruiken wij ook. Ik vind dit wel leuk, want ik heb vaak het idee dat wij als school een voorloper zijn op alles. Als je bijvoorbeeld kijkt naar Natuur en Techniek bij ons, er zijn eigenlijk geen einddoelen waar je voor moet werken, terwijl wij dat juist hoog in het vaandel hebben."

Iida: "Ja."

Antoine: "Dus naast Natuur en Techniek is natuurlijk ook de kunst en cultuur belangrijk. Vandaar dat we ook twee cultuurcoördinatoren hebben. En voor cultuur hebben we natuurlijk ook de vakleerkracht muziek voor."

Iida: "Ja precies. En hoe vinden jullie dat de methode kan inspelen op jullie doelen tot nu toe?"

Antoine: "Ja, het is voor ons vooral een leidraad. Als je al ziet dat we verder gaan... Het is vooral ondersteunend."

Iida: "Ja. En waarom heeft de Jozefschool 'Laat Maar Zien' aangeschaft?"

Antoine: "Zei ik net Laat Maar Doen? Ik bedoel Laat Maar Zien."

Iida: "Je zei Laat Maar Zien, het was goed, haha."

Antoine: "Oh, haha. Wij hebben een werkgroep samengesteld die ging onderzoeken van 'Wat past er bij onze missie/visie?'. En op grond daarvan is de keuze gemaakt. Ik denk omdat het een breed scala is van vakken die daar onder vallen. Dat we één lijn willen hebben. We hebben daar wel muziek uitgehaald, omdat we een vakleerkracht daarvoor hebben. Het is misschien voor jou ook wel handig om haar leerlijn eens te bekijken."

Iida: "Ja, is goed. Zij heeft dus een andere leerlijn dan Laat Maar Zien."

Antoine: "Ja. Ja."

Iida: "Hoe lang is de school in het bezit van deze methode? Nog niet zo lang, toch?"

Antoine: "Uhm... Ik geloof rond de twee, drie jaar. Daarvoor hadden we een andere methode die hier ook weer op aansloot... Die hebben we echt wel acht jaar gehad. Ik ben even de naam kwijt."

Iida: "Ik heb de naam hier wel vaker horen vallen, ja."

Antoine: "Hier komen we straks wel even op terug. Ga ik je straks zeggen."

Iida: "Is goed."

Antoine: "Moet je doen! Zo heet het."

8.10 Iida: "Oké. Moet je doen. Heeft de school eerder nog een methode gehad voor Beeldend Onderwijs gehad?"

Antoine: "Moet je doen, dus."

Iida: "En waarom hebben jullie deze methode aangeschaft?"

Antoine: "Ja. Ja. Ik denk dat we zoekende waren naar een zo breed mogelijk scala van vakken. Dat vonden we daar. En ik denk dat het voor de leerkrachten ook belangrijk is dat er een soort leidraad is, een basis, waar je uit kunt putten. Ik denk dat de creativiteit bij de opleidingen gewoon tekort schiet, om te bepalen wat nou een leerlijn is."

Iida: "Oké."

Antoine: "Vroeger had je bijvoorbeeld bij kleuters het vouwen. Dat hele vouwen is weg. Het bestaat niet meer. Je moet een basis hebben waar de leerkrachten zich aan kunnen houden. We hadden een soort houvast."

Iida: "Welke doelen hoopt de Jozefschool te behalen met het gebruik van Laat Maar Zien?"

9.28 Antoine: "Dat het kind in aanraking komt met kunst, dat ze hierin hun eigen expressiviteit kunnen ontwikkelen, dat er meer is dan dat ze in hun eigen omgeving meemaken en meekrijgen. Ik denk dat er in de opvoeding vrij weinig aan kunst en cultuur wordt gedaan. Ik denk dat het al snel ophoudt bij voetballen, he. Maar een tekenles of een schildercursus of een muzieklles of iets dergelijks... Dat is maar bij een paar kinderen."

Iida: "Ja op enkelingen na."

Antoine: "Ja precies. En ik denk dat we daar in gewoon tekort schieten in de hele maatschappij. Ik denk dat dit een positieve ontwikkeling kan hebben op de totaalontwikkeling van een kind."

Iida: "Als je dit op school doet, bedoel je?"

Antoine: "Ja."

Iida: "Hoe bevalt de methode tot nu toe, vanuit jouw opzicht?"

Antoine: "Hm, daar heb ik eigenlijk geen mening over, omdat je dat beter bij mijn collega's kunt vragen, omdat ik er zelf niet mee werk. De evaluatie moeten we nog krijgen, natuurlijk. Naar aanleiding van hoe jij er mee werkt en hoe ook de andere leerkrachten hier mee werken."

Iida: "Want in juni 2016 krijgen jullie als het goed is bezoek van Laat Maar Zien?"

Antoine: "Ja. Klopt."

Iida: "En dat zal daar ook over gaan."

Antoine: "Ja, precies. Hoe het bevalen is."

Iida: "Heeft de school contact met Laat Maar Zien door middel van een deskundige of aanspreekpunt?"

Antoine: "Nee. Ik denk dat de werkgroep wel contact heeft. Dat zijn Claudia en Debby, die hebben dat denk ik wel."

Iida: "Ja."

Antoine: "Maar dat kun je ze beter zelf vragen in het interview na de vakantie."

Iida: "Klopt. Zal ik doen. Zouden jullie de methode aanraden voor andere scholen en waarom wel of niet?"

Antoine: "Ja, het moet wel passen binnen je concept. Het is een kwestie van tijd vrijmaken voor.. Wat wil je? Als je heel erg bezig bent met de cognitieve zaak, om je kinderen zo hoog mogelijk in het voortgezet onderwijs te krijgen op rekenen en taal, dan moet je concessies doen aan ... Ja..."

Iida: "Dan wordt het creatieve wat meer ondergeschikt."

Antoine: "Ja. Het valt of staat met wat je doel is. Wat is je missie/visie? Wat dat betreft was jij een welkome aanvulling op ons geheel. Daarom waren we zo enthousiast dat jij je aanbod."

Iida: "Dat was toevallig."

Antoine: "Ja. We zijn al jaren zoekende naar wat we nou als 'Know How' binnen kunnen halen om dat gestalte te geven. Maar het blijft dat je concessies moet doen naar andere vakken wil je er tijd aan besteden."

Iida: "Ja... Zijn er wensen of behoeftes wat betreft Laat Maar Zien die ik mee zou kunnen nemen in mijn onderzoek?"

Antoine: "Hm. Ik denk dat je al heel goed bezig bent, dat we in eerste instantie hebben gekeken naar dat je in alle groepen lesgeeft, we zijn tot de conclusie gekomen dat de kleuters minder werkt, dat zij al heel veel aan expressie doen, wel niet zoals jij dat aanpakt en dat je je gaat concentreren in de groepen drie tot en met acht. Met méér tijd, want je ziet dat het gewoon veel tijd kost, in drie kwartier kun je weinig doen en dan mis je je doelstelling. Dan is het beter dat je langer in een groep blijft. Ik denk wel dat het belangrijk is dat je de leerkrachten blijft enthousiasmeren voor deze richting. Ik denk dat dat heel belangrijk is. Kijk, als directie of als cultuurcoördinatoren hebben we een bepaalde visie, een bepaalde mening en een bepaald gevoel erbij, maar die anderen moeten dat ook voelen. Ik denk dat dat heel belangrijk is."

Iida: "Het contact houden ook."

Antoine: "Ja. Ja. En ook uitleggen waarom je bepaalde dingen doet. Waarom pak je het op die manier aan? Waarom breng je dit er in?"

14.15 Iida: "Ja. Ik ga na de kerstvakantie de leerkrachten interviewen en ik ga beginnen met lijsten met lessen, een soort vragenlijst en vragen welke lessen hebben jullie gedaan en welke niet, en op basis daarvan ga ik leerkrachten interviewen."

Antoine: "Ja. En het enthousiasmeren vind ik een belangrijke taak voor jou. Ik denk dat het daar mee valt of staat."

Iida: "Ja. Ik hoop dat ik met dit onderzoek een mooie voorbereiding kan bieden op het gesprek in juni."

Antoine: "Ja. Jij kunt laten zien welke kant we op kunnen. En hou dit vast! Ik hoop dat we door dit jaar dat we dit met jou meemaken een weg in kunnen slaan en dat we dit kunnen vasthouden. Kijk anders ook even in onze studiegids, daar staan een paar dingen mooi verwoord."

Iida: "Dank je wel. Ik zal het doorkijken. En bedankt voor je tijd."

Antoine: "Graag gedaan en jij succes!"

Bijlage 4: Resultatenschema 'Laat Maar Zien' vragenlijst

'Welke lessen gebruikt de Jozefschool uit Laat Maar Zien?'

Groep	Les	Dimensie
1-2	Kabouter Pop-Up	3D
1-2	Lichthuisjes	3D
1-2	Op een grote, dikke, kleine, brede, dunne.... Paddenstoel	3D
1-2	Pinokkio en zo	2D
1-2	Sterren, ballen en de piek	2D
3-4	Dagmerrie	2D
3-4	De draken van Da Vinci	3D
3-4	Een doosje voor mama	3D/Vorm
3-4	Een spetterend nieuwjaar!	2D
3-4	Haan in de klas	2D
3-4	Herfstkleed	2D
3-4	Het circus komt er aan!	2D
3-4	Modemijter	3D/Vorm
3-4	Op het ijs 1 van 2	2D
3-4	Op het ijs 2 van 2 (Pieter Breugel)	2D
3-4	Opblaas Sint en Piet	3D
3-4	Ras, ras, ras, met m'n plu door de plas	2D
3-4	Sint en piet en de kreukels	3D
3-4	Sinte sinte Maarten	3D
3-4	Stuntelaar of acrobaat 1 van 2	3D
3-4	Stuntelaar of acrobaat 2 van 2	4D
3-4	Toverzwam Magieboleet	2D
5-6	Actiefoto	4D
5-6	De familie van Piet Hein (Rembrandt en tijdgenoten)	3D/Vorm
5-6	De Stijl van Piet en Theo (Theo van Doesburg en Piet Mondriaan)	Beschouwen
5-6	Prehistorische pot 1 van 2	3D
5-6	Prehistorische pot 2 van 2	3D
5-6	Gevangen, in een kooi	3D
5-6	Het regent pijpenstelen 1 van 2 (David Hockney)	2D
5-6	Het regent pijpenstelen 2 van 2 (David Hockney)	2D
5-6	Het Spookslot	2D
5-6	In het park 1 van 3 (George Seurat)	2D
5-6	In het park 2 van 3 (George Seurat)	2D
5-6	In het park 3 van 3 (George Seurat)	2D
5-6	Lantaarn in Stijl 1 van 2 (Theo van Doesburg en Piet Mondriaan)	3D/Vorm
5-6	Lantaarn in Stijl 2 van 2 (Theo van Doesburg en Piet Mondriaan)	3D/Vorm
5-6	Met je boekje in je hoekje 1 van 2	2D
5-6	Met je boekje in je hoekje 2 van 2	3D
5-6	Monsterlijke Maskers	3D/Vorm
5-6	Pluim heeft trek (in een paddosnack) 1 van 2	2D
5-6	Pluim heeft trek (in een paddosnack) 1 van 2	2D
5-6	Tattoo me, tattoo you	2D
5-6	Uit je dak, uit je vel 1 van 2 (Keith Haring)	2D
5-6	Uit je dak, uit je vel 2 van 2 (Keith Haring)	2D
7-8	Bengel in de boom	3D
7-8	De groeten uit...	2D
7-8	De intocht (James Ensor)	2D
7-8	De nieuwe gaper 1 van 2	3D

7-8	De nieuwe gaper 2 van 2	3D
7-8	Dino's!	3D
7-8	Doosje vuurwerk: van blok tot doos 1 van 2	3D/Vorm
7-8	Doosje vuurwerk: van blok tot doos 2 van 2	2D/Vorm
7-8	Duizend sterren aan de hemel	3D
7-8	Een fruitig stilleven (diverse kunstenaars)	Beschouwen
7-8	Er brandt licht 1 van 2 (Rembrandt, De La Tour, Carravagio)	Beschouwen
7-8	Er brandt licht 2 van 2	2D
7-8	Feestverlichting in de winkelstraat	2D
7-8	Hij rijdt door de donkere nachten	2D
7-8	Letters in perspectief 1 van 2 (Marc Ruygrok)	Beschouwen
7-8	Letters in perspectief 2 van 2 (Marc Ruygrok)	2D
7-8	Ontmoeting in de mist	2D
7-8	Op een voetstuk	3D/Vorm
7-8	Over bruggen	3D/Vorm
7-8	Pop-up!	3D
7-8	Stad bij nacht	2D
7-8	Stripfiguur als surprise	2D
7-8	Taart uit delen	3D/Vorm
7-8	Tegeltje tegeltje aan de wand	2D

Bijlage 5: Observatieformulier groep 4A en 7B en observatieformulier 'Laat Maar Zien'

Observatieformulier afstudeeronderzoek 'Laat Maar Zien'

Met dit observatieformulier wordt in kaart gebracht wat er wel/niet uit de lesbeschrijvingen van 'Laat Maar Zien' gebruikt wordt.

Les: Draken van da Vinci	Groep: 4A	Docent: Inge
Observant: Iida	Lesduur: 75 min	Datum: 21-1-16

Fase	Omschrijving	Beoordeling: Wordt dit gebruikt? X Gaat het wel/niet goed? X			Opmerkingen
		Ja	o	Nee	
Vorbereiding <i>Context Basisplan</i>	De les is geschikt voor de doelgroep	X			<i>Ja, ik heb hem zelf ook gegeven als vakdocent. Groep 4 volgt de leerlijn van groep 3.</i>
	Beginsituatie en doelen zijn op elkaar afgestemd en gerealiseerd		X		<i>Ja, alleen het helpen van het vertalen van 2D tekening naar 3D klei is soms lastig voor de leerlingen.</i>
	In materiaal, gereedschap, leermiddelen en opstelling is kunnen voorzien		X		<i>Ligt nog niet klaar.</i>
Oriëntatie <i>Introduceren Informeren Instrueren</i>	De introductie kan als inspirerend worden gezien	X			<i>Vertelt heel verhalend over Da Vinci, erg inspirerend. → informatie opgezocht</i>
	Het geeft kinderen mogelijkheid tot associëren	X			<i>Leerlingen eten en drinken, luisteren aandachtig. Schetsen op klein papier en mogen fantasie gebruiken (expres geen draken laten zien als voorbeeld) Geen Laat Maar Zien beeldmateriaal maar eigen foto's.</i>
	Het getoonde beeldmateriaal is duidelijk en uitgebreid	X			<i>Zelf info opgezocht en presentatie gemaakt.</i>
	De uitleg/informatie over het onderwerp is helder en aantrekkelijk	X			<i>Ja. Laat fantasie over aan kinderen.</i>
	De betrokken beelddaspecten zijn duidelijk geïllustreerd		X		<i>Klei → ruimtelijk, meer techniek voorbeelden, deze missen.</i>
	Er is plaats gemaakt voor kijken met kinderen	X			<i>Ja klassikaal.</i>
	De instructies zijn selectief, aanschouwelijk en interactief	X			<i>Zeer interactief, kinderen doen enthousiast mee. Einddoel staat in de presentatie die Inge gemaakt heeft.</i>
	Werkproces, werkwijze, beeldende mogelijkheden	X			<i>Eerst tekenen, dan kleien.</i>
	De kinderen kunnen na de instructie zelfstandig/in groepsverband werken	X			<i>Zelfstandig.</i>
Uitvoering <i>Observeren Begeleiden Afronden</i>	De kinderen kunnen duidelijk met de opdracht uit de voeten		X		<i>Veel kinderen geven aan geen draak te kunnen tekenen.</i>
	Er is voldoende geobserveerd	X			<i>Inge loopt voortdurend langs.</i>
	De aandacht is verdeeld over de hele groep, groepjes en individuen	X			
	Hulp bestaat uit voordoen maar ook uit het stellen van reflectievragen	X			<i>Kinderen komen bij haar tafel langs. Ze stelt vragen over de tekening.</i>
	Delen van de gegeven informatie worden toegankelijk gemaakt	X			<i>Ja! Alleen einddoel staat vast, kinderen mogen 'vrij' werken.</i>
	Er is in de begeleiding aandacht voor verschillen tussen kinderen	X			<i>Ja, ze geeft de rest van de kinderen motivatie en een tempo indicatie door werk van leerlingen te laten zien die 'bijna klaar zijn'.</i>
	Er is op een duidelijke manier afgerond	X			<i>Ja. Herhalend 'nog vijf min'...</i>
Nabeschuiving	Het opruimen is goed/overzichtelijk	X			<i>Sommige leerlingen komen er</i>

<i>Nabespreken Beoordelen Presenteren</i>	verlopen				<i>echt niet uit met hun werkje en zijn verdrietig.</i>
	De werkstukken zijn voor de kinderen goed te zien	X			<i>Tafel gemaakt als tentoonstelling. Draken erop gezet met namen erbij. In kring staan.</i>
	De opdracht is herhaald, inclusief de aandachtspunten	X			<i>Ja zeker. Constant. Hoe zie je .. terug ?</i>
	De kinderen krijgen tijd en richtlijnen om te kijken	X			<i>Ja, constant.</i>
	Ze zijn op een actieve wijze bij de nabeschouwing betrokken	X			<i>Zeker. Ze mogen zelf veel inbreng geven.</i>
	De kinderen krijgen de gelegenheid hun mening te geven	X			<i>Veel aandacht aan besteed. Ze krijgen afwisselende vragen over hun mening en over het waarnemen.</i>
	Er is in opbouwende sfeer iets gezegd over de kwaliteit van het werk	X			<i>Ja! Veel complimenten.</i>
	Er is aangegeven wat er met het werk moet gebeuren	X			<i>Ja!</i>
Evaluatie	Er is gereflecteerd op basis van leerlinggedrag (product en proces)	X			<i>Ja, na de les nog even besproken.</i>
<i>Evalueren Reflecteren</i>	Er is gereflecteerd op basis van zelfobservatie (handelen in fasen)		X		<i>Tijdnood.</i>
Opmerkingen	<i>Inge gebruikt bewust de site van Laat Maar Zien niet en heeft een eigen diavoorstelling met afbeeldingen van dieren, da Vinci zelf en instructies. Ze zegt dat ze de BeVokaarten handig vindt, maar jammer vindt ze dat ze niet digitaal zijn en ze er niet 'snel' bij kan, wat voor de lessen wel geldt. Ze vindt het niet toegankelijk. Soms mist de techniek ook nog bij haar, omdat ze niet veel van klei afweet. Dit staat niet duidelijk in de BeVokaart (wat te doen met zacht houden, uitdrogen, etc.). Ze heeft voor de kinderen die klaar zijn een kleurplaat van draken achter de hand. Sommige leerlingen komen er niet uit.</i>				
Totaal	Overwegend ja, nee, o?			Ja	

Observatieformulier afstudeeronderzoek 'Laat Maar Zien'

Met dit observatieformulier wordt in kaart gebracht wat er wel/niet uit de lesopzettingen van 'Laat Maar Zien' gebruikt wordt.

Les: Spookslot	Groep: 7B	Docent: Peter
Observant: Iida	Lesduur: 90 min	Datum: 28-1-16

Fase	Omschrijving	Beoordeling: Wordt dit gebruikt? X Gaat het wel/niet goed? X			Opmerkingen
		Ja	o	Nee	
Voorbereiding	De les is geschikt voor de doelgroep	X			<i>Leerlijn groep 6 gevolgd zoals aangegeven.</i>
<i>Context Basisplan</i>	Beginsituatie en doelen zijn op elkaar afgestemd en gerealiseerd	X			<i>Alles ligt klaar, presentatie staat klaar.</i>
	In materiaal, gereedschap, leermiddelen en opstelling is kunnen voorzien	X			<i>Alles voorbereid en bladen voor onder het werk om vieze tafels te voorkomen.</i>
Oriëntatie	De introductie kan als inspirerend worden gezien	X			<i>Heel veel beeldmateriaal! Zelf opgezocht en een scène uit Harry Potter laten zien. Kijkvragen. Ook gezamenlijk een mindmap gemaakt.</i>
<i>Introduceren Informeren Instrueren</i>	Het geeft kinderen mogelijkheid tot associëren	X			<i>Veel associëren door het vele beeldmateriaal dat door Peter zelf is voorbereid.</i>
	Het getoonde beeldmateriaal is duidelijk en uitgebreid	X			<i>Beeldmateriaal laat veel contrast zien en technieken in het werken met houtskool.</i>
	De uitleg/informatie over het onderwerp is helder en aantrekkelijk	X			<i>Veel moeilijke woorden met de uitleg, stap voor stap de gekopieerde BeVo kaart doornemen. (Voor alle leerlingen geprint!)</i>
	De betrokken beelddaspecten zijn duidelijk geïllustreerd	X			<i>Duidelijker kan niet. Ook voorstellingsaspecten besproken: attributen, kleding,</i>

				etc.
	Er is plaats gemaakt voor kijken met kinderen	X		<i>Kijken naar de instructies BeVo kaart. Kijken naar filmpje en afbeeldingen.</i>
	De instructies zijn selectief, aanschouwelijk en interactief	X		<i>Laat kinderen veel aan het woord. Associëren.</i>
	Werkproces, werkwijze, beeldende mogelijkheden	X		<i>Erg gestructureerd.</i>
	De kinderen kunnen na de instructie zelfstandig/in groepsverband werken	X		<i>In groepjes is het toegestaan te overleggen. De tekening wordt zelfstandig gemaakt.</i>
Uitvoering	De kinderen kunnen duidelijk met de opdracht uit de voeten	X		<i>Ja, duidelijk. Stappenplan aanwezig. De leerlingen hebben een persoonlijke BeVo instructiekaart.</i>
<i>Observeren</i>	Er is voldoende geobserveerd	X		<i>Ze laat veel werk zien in de klas.</i>
<i>Begeleiden</i>	De aandacht is verdeeld over de hele groep, groepjes en individuen	X		<i>Ja, veel klassikaal toespreken. Zeer geïnteresseerd in individu.</i>
<i>Afronden</i>	Hulp bestaat uit voordoen maar ook uit het stellen van reflectievragen	X		<i>Laat soms trucs zien.</i>
	Delen van de gegeven informatie worden toegankelijk gemaakt	X		<i>Herhaling.</i>
	Er is in de begeleiding aandacht voor verschillen tussen kinderen	X		<i>Ja, probeert veel te inspireren.</i>
	Er is op een duidelijke manier afgerond	X		<i>Ja. Snel.</i>
Nabeschuwing	Het opruimen is goed/overzichtelijk verlopen	X		<i>Zeer snel.</i>
<i>Nabespreken</i>	De werkstukken zijn voor de kinderen goed te zien	X		<i>De werken liggen op tafel.</i>
<i>Beoordelen</i>	De opdracht is herhaald, inclusief de aandachtspunten	X		<i>Ja zeker, voordat het nabeschouwen begint even kort doornemen.</i>
<i>Presenteren</i>	De kinderen krijgen tijd en richtlijnen om te kijken	X		<i>Ja. Rondje lopen en staan bij je favoriet. Hier een verhaal bij bedenken.</i>
	Ze zijn op een actieve wijze bij de nabeschuwing betrokken	X		<i>Ja, even staan, frisse blik innemen en andermans werk bekijken.</i>
	De kinderen krijgen de gelegenheid hun mening te geven	X		<i>Ja, bij het klassikaal vertellen van de verhalen.</i>
	Er is in opbouwende sfeer iets gezegd over de kwaliteit van het werk	X		<i>Ja!</i>
	Er is aangegeven wat er met het werk moet gebeuren	X		<i>Op de gang laten liggen.</i>
Evaluatie	Er is gereflecteerd op basis van leerlinggedrag (product en proces)		X	<i>Kort</i>
<i>Evalueren</i>	Er is gereflecteerd op basis van zelfobservatie (handelen in fasen)		X	<i>Kort.</i>
<i>Reflecteren</i>				
Opmerkingen	<i>Heel goed en uitgebreid voorbereid. Volgens de methode lesgegeven. Hij heeft de BeVo kaart gekopieerd en gebruikt voor de les. Hij pakt later in de les het beeldmateriaal van de site erbij. Ook Peter had zich net als Marije had erg goed ingelezen in het onderwerp en in de moeilijke begrippen. Hij komt als een expert over en vindt het leuk het proces te zien, zegt hij. In het interview met Peter komt ook naar voren dat hij extra probeert de voorkennis te activeren en de kinderen laat associëren.</i>			
<i>Algemeen</i>				
Totaal	Overwegend ja, nee, o?		Ja	

Observatie-/beoordelingsformulier voor beeldende activiteiten

Fase	Omschrijving	+	0	-
Vorbereiding	De activiteit is geschikt voor deze kinderen	☐	☐	☐
	Beginsituatie en doelen zijn op elkaar afgestemd en gerealiseerd	☐	☐	☐
	In materiaal, gereedschap, leermiddelen en opstelling is voorzien	☐	☐	☐
Oriëntatie	De introductie is inspirerend	☐	☐	☐
	Gaf kinderen mogelijkheid tot associëren	☐	☐	☐
	Het getoonde beeldmateriaal is duidelijk	☐	☐	☐
	De uitleg/informatie over het onderwerp is helder en aantrekkelijk	☐	☐	☐
	De betrokken beeldaspecten zijn duidelijk geïllustreerd	☐	☐	☐
	Er is plaats gemaakt voor kijken met kinderen	☐	☐	☐
	De instructies zijn selectief, aanschouwelijk en interactief	☐	☐	☐
	Werkproces, werkwijze, beeldende mogelijkheden	☐	☐	☐
	De kinderen kunnen na de instructie zelfstandig beginnen	☐	☐	☐
Uitvoering	De kinderen kunnen duidelijk met de opdracht uit de voeten	☐	☐	☐
	Er is voldoende geobserveerd	☐	☐	☐
	De aandacht is verdeeld over de hele groep, groepjes, individuen	☐	☐	☐
	Hulp bestaat uit voordoen maar ook uit het stellen van reflectievragen	☐	☐	☐
	Delen van de gegeven informatie worden toegankelijk gemaakt	☐	☐	☐
	Er is in de begeleiding aandacht voor verschillen tussen kinderen	☐	☐	☐
Nabeschuwing	Er is op een duidelijke manier afgerond	☐	☐	☐
	Het opruimen is goed/overzichtelijk verlopen	☐	☐	☐
	De werkstukken zijn voor de kinderen goed te zien	☐	☐	☐
	De opdracht is herhaald, inclusief de aandachtspunten	☐	☐	☐
	De kinderen krijgen tijd en richtlijnen om te kijken	☐	☐	☐
	Ze zijn op een actieve wijze bij de nabeschuwing betrokken	☐	☐	☐
	De kinderen krijgen de gelegenheid hun mening te geven	☐	☐	☐
	Er is in opbouwende sfeer iets gezegd over de kwaliteit van het werk	☐	☐	☐
Er is aangegeven wat er met het werk moet gebeuren	☐	☐	☐	
Evaluatie	Er is gereflecteerd op basis van leerlinggedrag (product en proces)	☐	☐	☐
	Er is gereflecteerd op basis van zelfobservatie (handelen in fasen)	☐	☐	☐
Opmerkingen		☐	☐	☐
		☐	☐	☐
		☐	☐	☐
Totaal		☐	☐	☐

Bijlage 6: “Hoe vaak heb je ‘Laat Maar Zien’ gebruikt?”

Gecomprimeerde bijlage van interviewvraag “Hoe vaak gebruik jij ‘Laat Maar Zien?’”
Januari 2016, Jozefschool

Tim 5A: “Uh, wat ik jou had gemaild inderdaad, in groep 3 deed Antoinette het knutselen en deed ik het tekenen. Ik keek af en toe naar wat er werd aangeboden en maakte ik er een eigen les van. Vorig jaar deed ik dat met Wil, die is met pensioen, we keken naar de les of we het leuk genoeg vonden, en anders veranderden we het een beetje.”

Iida: “Dus eigenlijk altijd in samenwerking?”

Tim: “Ja, in samenwerking. De ene kan spullen pakken, je kunt tips gebruiken na de eerste les en zo wissel je weleens om. Net zoals we eigenlijk met jou en Dagmar doen.”

Iida: “Ja. Dus veel in samenwerking met collega's en aanpassen.”

Tim: “Ja. Vaak wel inderdaad.”

Maartje 4B: “Best vaak. Ik heb om en om de methode gebruikt en iets zelf bedenken. Vaak toen jij er niet was maakte ik een programma voor een paar maanden, de ene keer iets uit de methode en de andere keer een eigen les.”

Debora: “Uh... Vijf of zes keer.”

Iida: “Vijf of zes lessen?”

Debora: “Vijf of zes lessen die allemaal langer dan één les duurden.”

Danielle 4A: “Uh, ik heb hem uh... Ja ik moet zeggen, we hebben natuurlijk die lijst gekregen, en daar probeer ik zoveel mogelijk lessen uit te doen, maar soms komt het niet uit... Het was soms lastig inplannen. Ik heb hem wel altijd in mijn achterhoofd gehad maar niet echt alles gedaan wat er stond.”

Judith 8A: “Ik ben meteen begonnen. Ik gebruikte hem elke week. Ik heb altijd handvaardigheid en eigenlijk altijd uit een methode. Een enkele keer wel eens iets anders met carnaval of zo, maar eigenlijk altijd uit de methode, ja. Die vind ik gewoon goed.”

Dagmar 5B: “Dit jaar groep 5. Nou ja, eigenlijk heb ik nu geen les gegeven, want jij doet die lessen. En bereidt ze voor. En ik denk dat als we het zelf zouden moeten doen er veel minder gebruik van zouden maken. Door jou wordt het om de week gedaan, als jij er niet was... Jij bent wel een goeie. Jij jaagt dat aan.”

Bijlage 7: “Geef je ook lessen uit andere methodes, of lessen die uit geen methode komen?”

Bijlage 7: “Geef je ook lessen uit andere methodes, of lessen die uit geen methode komen?”
Januari 2016, Jozefschool

Maartje 4B: “Internet, ja.”

Nina 6A: “Ik heb altijd lesgegeven bij de kleuters. Daar was altijd een doelenlijst met technieken. En daar haalde ik dan lessen bij.”

Iida: “Verzon je die zelf?”

Nina: “Nee, dat kwam van KleuterPlein. En je kon soms zelf wat verzinnen. Bij de kleuters had je natuurlijk veel opdrachten en ervaringen waar je uit kon putten. Heel veel bronnen... Vorig jaar heb ik voor het eerst in groep 6 lesgegeven en toen gaf ik tekenen. Ik gebruik voornamelijk Pinterest.”

Iida: “Geef je nu in groep 7 ook beeldende lessen, maar dan uit een andere methode of uit geen methode?”

Marije: “Heb ik nu nog niet gedaan. Heb ik wel in het verleden gedaan met ‘Moet je doen!’. En ik gebruikte andere lessen van internet.”

Antoinette 3B: “Ja, heel veel. Vorig jaar hadden we dat we heel erg aansloten bij Veilig Leren Lezen, dus dat we kijken van wat is leuk met nieuwe woorden of dingetjes waar we veel mee knutselden en...”

Iida: “Ja.”

Antoinette: “En veel van Pinterest. En jij Moniek?”

Moniek 3B: “Ik sloot aan bij Antoinette. Ik heb vorig jaar geloof ik drie lessen gebruikt uit de methode. Dat waren wel tekenlessen. Geen handvaardigheid.”

Antoinette: “Ik concentreerde me op de technieken. Ik keek naar lessen uit Moet je doen!, Laat Maar Zien, dat soort dingen... En aan de hand van de technieken maakte ik een eigen opdracht. Stel ik had bijvoorbeeld de techniek houtskool, dan maakte ik voor groep 3 een opdracht rondom de techniek houtskool. Ik deed iedere keer weer een andere techniek: Knippen, vouwen, papier voor 3D gebruiken. Op die manier. Ik gebruikte meer de technieken dan de ideeën.”

Moniek: “Ik kopieerde Antoinette. Zij is heel creatief. Ze had zo de kunstacademie kunnen doen, maar dat heeft ze niet gedaan. Ik lifte daar dan natuurlijk op mee. En ik had vorig jaar een rot jaar, dus dan kwam dit in het verdomde hoekje.”

Iida: “Ja. Dat bleef dan als eerst liggen.”

Moniek: “ja.”

Danielle 4A: “Ja uit dezelfde methode! En heel soms uit Pinterest. Daar heb je tegenwoordig ook zulke leuke dingen. Ik gebruik dus wel vaak de technieken, maar de vorm uit iets anders.”

Tim 5A: “Niet echt. Ja Pinterest soms.”

Debora 6A: “Ja. Uit geen methode, die op dat moment bij de beleving van de leerlingen passen... Ik kijk dan wat ik daar mee zou kunnen doen. Ik vond dat een bepaald materiaal aan de beurt kwam en dat ik daar iets bij ging maken. Ik vond bij Laat Maar Zien geen leuke les en ik vond ze vaak te omslachtig. Ook Pinterest kwam ik wat tegen.”

Dagmar 5B: “Ja iets simpels pakken van Pinterest gaat soms makkelijker, ze zijn snel af in één les.”

Iida: “Ja.”

Dagmar: “En het leeswerk valt dan heel erg mee en vaak weet je al wat je moet doen.”

Iida: “Dan kom ik meteen op mijn volgende vraag: Geef je ook les uit een andere methode of lessen die niet uit een methode komen?”

Dagmar: “Vaak pak ik Pinterest erbij. Er zijn natuurlijk ook veel lessen die ik van vroeger ken, van ‘Moet je doen’, maar die boeken zijn verdwenen dus die zou ik nu niet kunnen pakken. Geef ik les uit andere methodes? Eerlijk gezegd niet. Maar er zijn wel veel knutsels van die methode die ik nog ken.”

Bijlage 8: “Wat bevat je globaal gezien aan de methode?”

Januari 2016, Jozefschool

Judith 8A: “Omdat ik groep 8 heb wil ik werk van niveau hebben. Ik vind het goed. Het is best pittig voor de kinderen. Toen we begonnen heb ik in groep 7 ook wel eens een les van groep 7 gedaan, maar later mocht dat niet meer, toen is er een lijn gemaakt met een stapje lager, toch?”

Debora 6A: “Uh... Even denken. De stappenplannen die er in staan. Een leuk plaatje van Pinterest geeft geen uitleg, op het moment dat je Laat Maar Zien volgt ben je ook gedwongen om de technieken goed aan te pakken. Met Pinterest maak je een plaatje na en ga je de technieken te snel voorbij. Dat is een voordeel van Laat Maar Zien.”

Maartje 4B: “Mij bevat het globaal gezien dat je je lessen niet zelf hoeft te bedenken. Vroeger moest je altijd piekeren van ‘Wat moeten we nou weer doen?’, plus je hebt heel veel kleuterwerkjes op internet, maar je wilt ook iets doen wat bij groep 4 past. Dat je iets meer op niveau kan werken.”

Marije 7A: “Ik vind de lesbeschrijving heel uitgebreid. Heel fijn en volledig. Ik vind de platen en kaarten, die BeVo kaarten wel fijn, maar niet als gewone kaart. Liever als digitale kaart. Het is weer eens wat anders dan je standaard gewend bent.”

Iida: “Als in inhoudelijk anders?”

Marije: “Ja, andere technieken, en dat komt vooral door jou, je bent er nu bereid voor om moeilijkere dingen te doen, in plaats van de veilige weg te zoeken. Ik heb er wel vertrouwen in dat het gaat werken zo.”

Danielle 4A: “Ik vind het leuk dat je een soort beeld beschouwen erbij hebt. Dat schilderijen als voorbereiding komen, zeg maar. Ik vind het leuk dat je dan meer met kunst bezig bent. Ik vind het ook leuk dat je op internet precies het proces kunt zien, voor jezelf hoe je het aanbiedt, alles is uitgeschreven.”

Nina 6A: “Dat er een opbouw in zit. Je bent gericht met doelen bezig en je hebt per leerjaar ook een opbouw. Dat is natuurlijk goed.”

Dagmar 5B: “Hij bevat me in de zin van, je weet dat het onderbouwd is, soms heb je kunstzinnige, dat er wat wordt uitgelegd over een schilder of periode, zoals jij bij de Watertoren opdracht deed met Art-Déco. Ik vind het ook leuk als ze dat een keer langs zien komen. Dat bevat me. Ook het plaatmateriaal bevat me, zo groot op het digibord. Ik kan ook de instructies laten zien, plaatje voor plaatje. In plaats van een handboek een grote foto op het digibord.”

Moniek 3A: “Ik vind dat er veel diversiteit wordt aangeboden. Dat je niet altijd terugvalt op papier. Technieken zijn goed. En het is verstandig dat we een toontje lager zingen, een niveau lager.”

Iida: “Want jullie hebben eerst lesgegeven met leerlijn groep 3 voor groep 3?”

Moniek en Antoinette: “Ja, dat hebben we uitgetoond.”

Bijlage 9: “Wat bevat je globaal gezien minder aan de methode?”

Januari 2016, Jozefschool

Moniek 3A: “Het niveau.”

Antoinette 3B: “Ja. Het niveau was vrij pittig voor de kinderen. Plus, dat blijven we zeggen als groep 3, met z'n allen aan het werk en in je eentje die 30 kinderen begeleiden.. Dat blijft niet te realiseren. Dus vandaar dat we toen eigenlijk zijn begonnen met wat je nu nog steeds ziet, ik deel de klas in tweeën, ik neem de helft van de tijd voor de helft van de klas, en de andere helft dus de andere helft, dan wisselen de hoeken ook. Ik vind alleen met groep 3, 30 kinderen, 28 kinderen, niet uit te voeren.”

Moniek: “Ja. Daar sluit ik me bij aan.”

Antoinette: “Ja, die les vandaag ook. Met die stokjes. Als je dat alleen gaat doen met 28 kinderen? Dat werkt niet. Dus je moet hem hakken of je moet zeggen van je gebruikt een les voor twee weken. Dus de ene helft van de klas de ene week en de andere week de andere helft. Dit is niet haalbaar.”

Iida: “Waar ligt dat precies aan?”

4.26 Antoinette: “Ja aan de begeleiding van de kinderen. Ze komen het schooljaar binnen als kleuters en zijn nog niet gewend om met sterke lijm te werken bijvoorbeeld. Dit zijn vaak ook hele fijne motorische oefeningen, zoals met die stokjes zoals vandaag, op elk stokje lijmdruppeltjes lijmen en al die stokjes op plakken... Ik vond het ook met de kabouter pop-up opdracht, die kaart, met die lijntjes tekenen en knippen om het uit de kaart te laten komen... Te lastig. De opdracht die jij had gedaan aan het begin van het schooljaar voor de verjaardagskalender wel goed werken.” (dit was een opdracht met outfits uit tijdschriften, waar de leerlingen zelf hun hoofd en de versiering bij tekenden)

Moniek: “Ja en de docent heeft ook nog een soort finishing touch nodig. Er moet een naam op. Je moet organisatorisch veel doen. Het ligt niet alleen aan de kinderen. Soms hebben ze een op een begeleiding nodig. Veel niveau verschillen. Je moet het goed geregeld hebben en al je spullen hebben.. Daar is tijd voor nodig. Wat was de vraag eigenlijk?”

Marije 7A: “Het is veel voorbereidingstijd. Dat hoort bij het vak. Wat dat betreft... dat hoort er gewoon. Vaak is het één keer voorbereiden voor drie lessen. Wat het vaak lastig maakt is dat je soms bijvoorbeeld het laatste halfuur gebruikt voor knutselen, terwijl jij meteen om 1 uur begint tot half 3 en dan heb je het gewoon af. Dat werkt prettiger. Maar het wordt helaas altijd bezuinigd.”

Tim 5A: “Ik vind niet alle lessen even leuk, eigenlijk. Het mag soms wel wat smeüiger gemaakt worden. Maar nu ik jou er les mee zie geven vind ik het eigenlijk wel weer leuk, haha!!”

Debora 6A: “De nadelen zijn dat het wel een ingewikkelde methode is. En ze vragen veel materialen die ik duur vind.”

Iida: “Zou je een voorbeeld kunnen noemen?”

Debora: “Ja, bijvoorbeeld gips, heel veel ijzerdraad... Veel met chenille. Heel veel materialen die prijzig zijn en daar werkt Laat Maar Zien heel veel mee. Ik heb de bestellingen jaren gedaan voor de zolder, ik vind hem duur. Maar goed, ik hoef het niet te betalen, maar alsnog.”

Antoinette 3B: “Het was veel te moeilijk. We hebben toen gezamenlijk besloten om een groep lager te doen, dus toen gebruikten we de lessen, of ja, de technieken uit groep 2. En eh, ja, dat vonden we voor deze kinderen moeilijk zat.”

Maartje 4B: “Wat bevat me minder.... Hm.. Weet ik niet zo goed? Het bevat me wel eigenlijk. De tijd die voor een opdracht staat die klopt niet. De opbouw van de les moet je toch nog een beetje zelf bedenken. Het was fijn geweest als hij kloppend was. En nu staat er 60 minuten en duurt het nooit 60 minuten. Het zou prettiger plannen zijn als de tijd ook echt zou kloppen, dat je in plaats van 30 minuten geen 60 minuten bezig bent. Nu plan ik nooit een les van 30 minuten hoor, maar dat zou handig zijn.”

Iida: “Op een gegeven moment houd je daar rekening mee.”

Maartje: “Ja precies.”

Nina 6A: “De knutsellessen met jou doe jij, dus ik heb nog niet zo veel ervaring met het knutselen gehad, omdat het niet in mijn rooster stond. En knutselen werd vaak ook een ondergeschoven kindje, we grepen toch eerder naar rekenen, taal als dat we naar een creatieve les. Het is ook veel voorbereiding die Laat Maar Leren lessen... Ik kan het niet voorbereiden voor de volgende dag. Het is toch vaak hokkerig. Pinterest is makkelijk en snel. Ik ben snel en resultaatgericht bezig.. Ik richt me op de seizoenen en de beleevingswereld. Het ontbreekt me vaak iets aan tijd om het goed voor te bereiden. Ik vind het een beetje een omslachtige methode. Ben ik nu het spoor bijster?...”

Judith 8A: “We hebben sommige spullen, maar sommige niet. Als die spullen er niet zijn, haak ik af.”

Nina 6A: “Ik vind het zeg maar een drempel dat je moet inloggen en dat je het moet opzoeken.. Ik vind dat de lessen uitgebreid zijn beschreven waar veel materiaal voor nodig is. Het zou me weerhouden om er aan te beginnen.”

Dagmar 5B: “De hoeveelheid tekst die je moet lezen. Ik kan niet even snel... Ik wil hem geprint hebben en onderstrepen wat de kernwoorden zijn wat ik moet behandelen, ik kan dat niet onthouden. Ik wil het een week van tevoren voorbereiden en er naast houden als ik lesgeef. En ik moet uitzoeken hoe ik de plaatjes kan zien. Dat bevat me minder. Maar het is ook een kwestie van wennen aan de methode. Ik ben nog niet zo gewend aan de methode.”

Danielle 4A: “Ja, wat ik wel lastig vind, dat heb ik mezelf aangedaan, dat je verplicht lessen eruit moet halen, ik ben niet zo van het verplichte, vaak komt het er niet van... wat ik veel doe is dat ik de techniek wel gebruik, maar de opdracht geef ik een andere vorm.”

Iida: “Ja.”

Danielle: “Soms vind ik de lessen een beetje saai. Als je meerdere jaren hetzelfde doet worden ze soms saai. Ik vind niet altijd alle lessen even leuk.”

Bijlage 10: “Hoe heb je het verloop van de lessen ervaren met de methode?”

Januari 2016, Jozefschool

Iida: “Hoe heb je het in mijn lessen ervaren met de lesfasen?”

Nina 6A: “Je doet het super goed. Je besteed veel aandacht aan alle lesfasen, je beschouwt veel en je bespreekt waarom je iets maakt en hoe... En het is goed dat je nu anderhalf uur lesgeeft. Alleen is het voor de dag planning heel vervelend, want ik krijg mijn vakken niet af. Voor het knutselen is het natuurlijk perfect.”

Debora 6A: “Ik volg de lesfasen wel, maar ik houd me niet aan de tijden. Als ik meer tijd nodig heb krijgen ze gewoon meer tijd. Als ze niet geïnteresseerd zijn ga ik er wat sneller doorheen, maar dan laat ik de plaatjes wel openstaan tijdens de les, zodat degenen die het wel nodig hebben het kunnen bekijken.”

Iida: “Oké. Helder. Veel leerkrachten komen bijvoorbeeld maar weinig aan het nabeschouwen toe. Ervaar jij dit ook of anders?”

Debora: “Nee... Nabeschouwing doe ik echt maar heel kort. Echt heel kort. Of niet.”

Antoinette 3B: ‘Evaluatie blijft altijd moeilijk. Je bent zo intensief bezig met de uitvoering dat de evaluatie ... Je moet eigenlijk een nieuwe les oppakken om je evaluatie te doen. We kijken soms wel naar het werk, maar dat is beperkt en kort.’

Moniek 3A: “Ja, dat heb ik ook van jou geleerd Iida, de meerwaarde van kijken naar het werk. Want uh, dat zijn we niet zo gewend. We maken allemaal hetzelfde. En tijdgebrek. Maar dat is misschien ook een wegloperje. Je hebt liever dat alles af is en alles hangt dan dat je de nabeschouwing doet. En dan heb je 's middags misschien meer tijd. Dan heb je het nabeschouwen geskipt en denk je, ja , eigenlijk hoort dit er gewoon bij.”

Debora 6A: “Ik moet heel eerlijk zeggen dat ik daar niet op gelet heb, maar dat ik puur naar de kinderen heb gekeken hoe veel tijd ze nodig hebben. Ik heb dat niet volgens het schema gedaan. Ik heb natuurlijk ook een agenda.”

Iida: “Je past het meer aan aan de klas.”

Debora: “Ja, wat gewenst is voor de kinderen.”

Dagmar 5B: “Ik vind dat je globaal gezien de lessen veel moet inkrimpen.... Als je het helemaal volgens het boekje doet, vind ik ze te lang duren. Het zijn altijd minstens 2 lessen als je het leuk wilt afmaken. Ik wil dat ze ook een mooi werk mee naar huis kunnen nemen. De lesfasen duren te lang en de tijd is te kort.”

Peter 7B: ‘Ja voor mij ging het wel oké! Ik had alleen niet altijd tijd voor nabeschouwing. Maar daar hebben we nu wel meer tijd voor. Bijvoorbeeld met de Spookles. Ik steek zelf altijd veel tijd in voorkennis activeren. En de technieken. De mogelijkheden. Als dat strak staat dan kunnen ze zelf aan de slag. Is dat een antwoord op je vraag?’

Iida: “Nee ik zit even te denken, want je hebt dus alleen Laat Maar Zien lessen gezien toen ik er mee les gaf?”

Nina 6A: “Ja. Klopt. En nu heb ik zelf die les voorbereid. En als ik hem geef denk ik ‘Ah, dat is helemaal niet moeilijk’. Maar de voorbereiding is echt ...”

Moniek 3A: “Ik vind de opbouw goed. Ook op het digibord. De bedoeling is duidelijk. Plaatjes zijn duidelijk.”

Antoinette: ‘Ik vind soms de inleiding een beetje lang voor groep 3, soms zijn ze de draad al kwijt. Die mag van mij soms wel wat korter, dat is natuurlijk ook aan je zelf.’

Moniek: “En het hoeft niet per se op die manier. Je kunt wisselen van moeilijkheidsgraad. Iets anders eerder pakken. Je kunt ook iets anders doen.”

Tim 5A: “Wij hadden natuurlijk in de middag die inloop. We konden ze een startopdracht geven of dingen voorbereiden. In de middag was dan aan het eind de nabeschouwing, of weer in een nieuwe les. Dat vond ik prima gaan.”

Iida: “Daar heb je dus wel aandacht aan kunnen besteden. Je kwam er aan toe.”

Tim: “Ja, we gingen bespreken en verschillen bekijken, dat was leuk.”

Judith 8A: “Ja dat nabeschouwen en evalueren kom ik niet zo vaak aan toe... Maar dat is niet alleen met handvaardigheid lessen... Het heeft met je tijd te maken.”

Iida: “dus als je iets meer tijd zou hebben zou je er ook meer tijd voor inruimen, het nabeschouwen.”

Judith: “Ja.”

Iida: “Hoe heb je het verloop van de lessen ervaren?”

Judith: ‘Ik vind... In de lesbeschrijving staat bijvoorbeeld 45 minuten, en dat red je écht nooit. Maar daar stel ik me op in. Ik weet dat je dan niet uitkomt met tijd.’

Maartje 4B: “Ja, ik red het vaak wel, nabeschouwen is alleen kort. Omhoog houden en laten zien wat ze hebben gedaan. Ik weet niet of er uitgebreidere evaluaties horen, maar dat is hoe ik het doe.”

Danielle 4A: “Te lang... Ik vind ze vaak te lang. En soms ook te moeilijk. Ik geef als voorbeeld even de les over het doosje maken. Ik heb die opdracht gedaan. Tien kinderen van de dertig hadden een prachtig doosje, de andere vijf hebben het na een uur opgegeven... Bij een paar komt er met hulp wel iets uit, en je bent er vaak zo lang mee bezig voor die kinderen dat je er überhaupt al geen zin in hebt. Dat vind ik dus een tegenvaller van de methode. Nu heb ik het gevoel “Oh jee. Weer een jaar.”, dat gevoel. En op een gegeven moment gaat het wel wennen zeggen ze, hoe langer je er mee les geeft hoe meer de leerlingen gaan wennen... Het gaat steeds beter zeggen ze dan, ik ben heel benieuwd eigenlijk. We zitten nu in de beginfase.”

Bijlage 11: “Hoe heb je de inhoud van de lessen ervaren met de methode?”

Januari 2016, Jozefschool

Dagmar 5A: “Ik vind dat ze inhoudelijk goed doen. Kunstzinnige dingen aansnijden. Ritme, vorm bijvoorbeeld. Dat vind ik mooi. Ik heb op de Pabo bijvoorbeeld zo'n beeldboek voor moeten maken. Dat had ik allemaal bij elkaar gezocht. Ik vind het mooi dat ze daar iets van meekrijgen. Dat je leert kijken naar de wereld op die manier. Op een kunstzinnige manier. Er begrippen bij krijgt. Dat komt wel aan bod bij de methode. Dat vind ik mooi en goed. Als je iets van Pinterest pakt zonder er een doel aan te verbinden...”

Iida: “Dan heb je geen leerlijn.”

Dagmar: “Nee. En dat slaat natuurlijk nergens op. Ik weet eigenlijk niet hoe dat zit met het aanbod van technieken met deze methode. Voorheen hadden we een kopietje uit de oude methode 'Moet je doen' en daar stond een lijst in met technieken die je ging behandelen. Ze werden ieder jaar herhaald en verdiept. Aangezien niemand tijd had om het door te werken ontbrak die leerlijn, maar als je de techniek in ieder geval deed... Dan heb je het gedaan. I kweet niet hoe het nu zit?”

Debora 6A: “Ja de technieken vind ik goed, kunstenaars en stromingen ook wel, je krijgt heel veel andere plaatjes erbij, zodat je wel de beleving van de kinderen kunt ophalen, dat vind ik wel oké aan de methode. Je moet het wel borgen, we zijn vaak te snel aan het knutselen. Met Laat Maar Zien borg je dat wel: Waar komt het vandaan, wat zijn we aan het doen?”

Judith: “Ik vind het heel erg leuk. Het voorbeschouwen met het digibord met de voorbeelden en de instructies, dat vind ik hel goed. Nabeschouwen komt er vaak wat minder van.”

Moniek 3A: “Ja, dat heb ik ook van jou geleerd Iida, de meerwaarde van kijken naar het werk. Want uh, dat zijn we niet zo gewend. We maken allemaal hetzelfde. En tijdgebrek. Maar dat is misschien ook een weglopertje. Je hebt liever dat alles af is en alles hangt dan dat je de nabeschouwing doet. En dan heb je 's middags misschien meer tijd. Dan heb je het nabeschouwen geskipt en denk je, ja, eigenlijk hoort dit er gewoon bij.”

Maartje 4B: “Uh... Ik weet niet hoeveel kunstenaars er echt voorbij komen in de lessen die ik doe. Ik merk dat ik iets minder kunstenaars in de lessen heb. Zit dat eigenlijk in het programma van groep 4, kunstenaars? Er is niet echt een les gewijd aan een kunstenaar, maar dat kan ik ook mis hebben, dat ik net de verkeerde uitkies.”

Iida: “Ja, dat zou kunnen, want de leerlijn is gebaseerd op technieken. Dus dat zou best kunnen kloppen dat je nog geen kunstenaars hebt gezien.”

Maartje: “Ja en ik kies eigenlijk ook vaak een les uit op de techniek, want ze moeten dan bepaalde technieken leren, zoals tekenen en dan weer 3D en dan weer stof. Daar let ik op, ik let niet echt op de kunstenaars... Ik weet niet hoe dat in de andere groepen is.”

Tim 5A: “Ik vind het duidelijk uitgelegd. Geschreven, puntsgewijs. Uitgebreid. Soms vind ik het wel wat saai... Of het mag soms wat meer bij de tijd passen.”

Moniek 3A: “Ja prima.”

Antoinette 3B: “Ze krijgen meer kunstbeschouwing in de les.”

Peter 7B: “Ja ik vind de kapstok heel fijn die je gebruikt. En eh, eh, dat vond ik ook wel fijn. Soms in het begin mocht je wat meer aandacht besteden aan het voorbereiden, soms was het zoeken voor ze. Nu is dat echt goed. Soms was het moeilijk wat er nou moest gebeuren. Je besteedt nu ook steeds meer tijd aan de bewerking ervan. Je triggert de fantasie.”

Bijlage 12: “Ervaar je verschillen met de periode vóór ‘Laat Maar Zien’ en nu?”

Januari 2016, Jozefschool

Tim 5A: “Nee... Ik heb alleen met Laat Maar Zien gewerkt.”

Debora 6A: “Uh... Nee. Maar ik zat bij de kleuters natuurlijk. Ik ben wel betrokken geweest bij Moet je doen. Moet je doen was simpeler, maar ik denk dat Laat Maar Zien meer een uitdaging is. Maar ik vind het om alleen Laat Maar Zien te doen niks.”

Iida: “Hebben jullie verschillen ervaren met het werken met de methode en de periode hiervoor?”

Antoinette 3B: “Ja. Het niveau is nu wel hoger. De lat ligt hoger.”

Moniek 3A: “Ja het niveau is hoger, meer diversiteit, meer beschouwen, meer technieken.”

Antoinette: “Ja en beschouwen deed ik niet veel, kunst beschouwen ook niet, zoals kunstenaars bekijken en zo. Dat deed ik niet.”

Moniek: “En bijvoorbeeld houtskool pakken leek heel ingewikkeld en zo, maar dat is het helemaal niet.”

Iida: “Een soort drempel waar je overheen moet?”

Moniek: “Ja, een soort drempel ja. En het is ook makkelijk dat jij het pakt he, eerlijk is eerlijk... Als wij het allemaal moeten gaan pakken van tevoren, we moeten ons er echt toe gaan zetten als jij weg bent.”

Antoinette: “Ja en bijvoorbeeld met die kaarten les, je hebt het toch allemaal mee naar huis genomen en zitten vouwen en zo. Je hebt alle lijnen getrokken. I kweet niet of ik dat allemaal ga redden. Ik moet dan leerlingen uit groep 8 inschakelen. Ik vind het een leuke les, maar het is pittig.”

Moniek: “Maar door de ervaring pak je het sneller.”

Judith 8A: “Ja. We hadden Moet je Doen en daarvoor niks. Toen er niks was werden er op vrijdag kinderen uit alle leerjaren gemixt bij een juf en gingen we een opdracht doen. Maar ja ik vond dat helemaal niks.. Hoe kun je er nou voor zorgen dat de verschillende leeftijden dezelfde opdracht doen? Daarna kwam Moet je doen. Daar was ik erg blij mee. Maar op een gegeven moment was ik dat ook zat, ik heb dat bijna 8 jaar gedaan!!” Lacht. “Je hebt steeds dezelfde opdrachten omdat het een boek is. Hier komt altijd iets nieuws. Ik ben zo eigenwijs dat ik ook weleens een andere les pak dan me is voorgedragen. Je kunt ook beter kijken wat bij je groep kinderen past. Sommige lessen durf je bij de ene groep wel aan en bij de ander niet.”

Dagmar 5B: “Het feit dat jij er bent... Met mezelf geen verschillen want ik gaf er al les mee. Maar als er iemand rondloopt die mee werkt er aan word je gedwongen om het af te maken. Hier leren leerkrachten van. Ik denk dat het vrij beperkt is wat mensen op de Pabo leren. Ik heb wel beeldend gehad. Het moet je ook liggen. Het is een van de eerste dingen die geschrapt worden als je taal en rekenen niet af is. Dat mag niet.. Maar het gebeurt.. Ik wil het wel in stand houden en alles uitvoeren. Linda (collega) doet ook heel veel. De tijd blijft altijd een ding. Een bedreigd vak, is BeVo.”

Bijlage 13: “Vind jij dat deze methode aansluit bij de visie van de Jozefschool?”

Januari 2016, Jozefschool

Judith 8A: “Ja. Vind ik wel.”

Antoinette 3B: “We willen graag dat het past bij de belevingswereld van de kinderen. En niet dat het iets is van .. Wat is dit. Ze zijn nog best wel jong. Je moet het laten spreken.”

Moniek 3A: “Ja en met Pasen. Je hoopt maar dat je iets uit de methode kan gebruiken, voor in de kerk en de gymzaal, Moederdag en Vaderdag. Jij vindt ook wel regelmatig wat lessen die overal weer bij passen. Dus dat is wel goed.”

Iida: “En vinden jullie de lessen ook passen bij jullie eigen visie?”

Antoinette: “Ik vind het leuk, maar ik ben zelf meer.. Ik zou als ik zelf mag kiezen zou ik de techniek wel gebruiken maar het onderwerp iets veranderen, zoals bij die opdracht van vandaag met die huizen, daar zou ik nu iets met winter gaan doen.”

Iida: “Iets meer tijdsgebonden.”

Antoinette: “Ja, dat het meer past bij het seizoen. De belevingswereld, of een thema waar je mee bezig bent. Ik gebruikte de technieken maar ik had eigen thema's. Mijn voorkeur is aanpassen, maar als we het anders doen vind ik het ook prima. Voor andere docenten is dit juist wel weer fijn. Het is minder werk. Dit is mijn persoonlijke visie dan.”

Debora 6A: (denkt na) “Uh... Dat denk ik wel, maar uh... Ik vind het niet echt een fijne methode. Dat heeft er mee te maken dat ik het heel omslachtig vind om een les te kiezen, het staat te verspreid en versnipperd... Je bent er niet zo. Dat vind ik lastig. Je kunt niet zo 'effe' er door heen. Je moet er écht voor gaan zitten. De materialen vind ik ook omslachtig. Vind ik ook niet fijn. Uh... Ik vind sommige lessen ook echt te moeilijk. We hebben al afgesproken om een niveau lager te zoeken, maar dan nog worden er veel handelingen verwacht en... Wat ik ook vind is dat wij als leerkrachten die niet in eerste instantie gericht zijn op het technische aspect van knutsellessen.. Mis ik dat ik sommige dingen wil maken om het lokaal in te richten of iets wat bij de beleving van de kinderen past. Ik had liever een leerlijn met aangeboden technieken die aan bod moeten komen. En dan moet er een verwijzing komen van die les kun je nemen...”

Iida: “Zodat je zelf kunt gaan zoeken.”

Debora: “Ja. Zolang de technieken maar aan bod komen. Dat zou ik veel liever zien. Dan kan ik mijn eigen ding er in kwijt.”

Iida: “Dat vind je flexibeler.”

9.23 Debora: “Ja. En ook weet je niet of je altijd alle technieken pakt met Laat Maar Zien. Er zitten leuke lessen in die heel duidelijk zijn, als je niet kunt knutselen en je volgt het, dan krijg je het voor elkaar met de kinderen. Je moet wel een niveau lager doen als je het lastig vindt. Maar ik zou liever per jaargroep een techniekaanbod krijgen, dat heb ik bij de kleuters ook gedaan.”

Iida: “En dat gebruiken zij nog steeds.”

Debora: “Ja. Als het goed is wel ja, haha. Ben er nu twee jaar weg... Je hebt een aantal doelen natuurlijk voordat de kleuters naar groep 3 gaan. Dat zou je ook kunnen doen maar dan voor alle groepen. En dan zou je kunnen verwijzen naar lessen in Laat Maar Zien voor degenen die niet zo creatief zijn. En uh, maar dat je ook vrij bent om daar zelf iets leuks te vinden.”

Marije 7A : “Ja, ten eerste met je handen werken natuurlijk. Veel gedaan. Het moet gewoon gebeuren. Doordat het wordt afgesproken gaat het ook gebeuren. Niet per se door deze methode, maar het feit dat er een methode is gaat er meer gebeuren.”

Nina 6A: “Uh, ik denk wel dat het past in de visie, maar ik denk dat we in de praktijk nog best veel met het hoofd bezig zijn, we hebben dus te weinig tijd voor de creatieve vakken. Voor muziek hebben we die vakdocent, dat zit veel meer in haar.. Ze geeft die les en wij maken hem af, dus dat loopt wel. Stel jij zou een vakdocent worden en je zou een les geven, en wij maken hem af in de loop van de week.. Iemand moet het voortouw nemen. Het verzandt steeds. Je hebt in het onderwijs weinig tijd. Je zit met rapportavonden, sociale dingen die lopen met leerlingen, dan is het vijf uur en dan ga je geen hele les van Laat Maar Zien op poten zetten, want dat gaat gewoon niet. Dus jij moet komen!”

Iida: “Haha, ja duidelijk.”

Nina: “HOREN JULLIE DAT?”

Antoinette 3B: “Je moet er over nadenken, je moet er een gevoel in leggen, en je bent met je handen bezig, dus dat wel. Maar ik vind dat wel een moeilijk ding vinden Iida. Passen bij de visie van de school. We zouden eigenlijk meer moeten knutselen met natuurlijke materialen, want dat past meer bij de school.”

Iida: “Omdat de Jozefschool een natuurschool is, toch?”

Antoinette: “Ja. Ja. Dan denk ik... Richt je op bladeren, takken en dingen. En dat is ook niet haalbaar. En je blijft hangen in het feit dat je de technieken mist. Moniek hoe denk jij er over? Anders?”

Moniek 3A: “Nee ik ben het met je eens. En ik vind het toch wel erg leuk als we de highlights in een jaar doen. Valentijnsdag bijvoorbeeld. Het moet gecombineerd worden en geen dingen er ook nog naast doen.”

Danielle 4A: "Wisselend. Wat jij ook al doet is ik wil niet teveel voorbeelden laten zien, anders gaan kinderen het precies namaken, ik vind dat niet goed, want ik vind dat de kinderen zelf ideeën hebben. Dat merk je dan met voorgaande jaren dat kinderen gewend zijn aan een bepaalde structuur met voorbeelden. Kinderen vragen dan: "Juf, waar liggen de oogjes?", waarop ik zeg: "Nou, uh, wat dacht je van zelf oogjes bedenken, daar ligt het papier!". Het ligt heel erg aan de docent."

Tim 5A: "Uh, ik weet dat niet echt. Als je dieper gaat zoeken vast wel. Ik weet eigenlijk helemaal niet waarom deze methode er is? Ik zou dat niet weten."

Danielle 4A: "Uh... ja! Ik denk het wel. Ook omdat je natuurlijk met beeldend bezig bent, met je handen, maar dus ook leren kijken naar schilderijen, dingen of kleuren. Ja... Ik vind van wel."

Maartje 4B: "Ja. Want we proberen de kinderen op creatief gebied te laten groeien, dat doe je door een bepaalde vastigheid zoals een methode te hebben, dat schema dat we hebben bijvoorbeeld. Nu werken we met draad, zo... Iets meer vastigheid. Een rode draad. Een leerlijn. Gewoon een leerlijn, haha."

Iida: "Haha, precies."

Maartje: "Het is beter dan dat je op internet zoekt. Daar zit geen lijn in."

Dagmar 5B: "ja dat vind ik wel waar. Dat je met je hoofd nadenkt over het doel van je les, en dat je met je hand een techniek oefent. En met je hart een mening vormt over hoe het is gegaan, niet goed of fout dat zou fijn zijn, iets diepgaands. Als we dat goed gebruiken met z'n allen kunnen we ervoor zorgen dat het een prettig gevoel is voor de kinderen."

Bijlage 14: “Hoe zou je de toekomst zien op de Jozefschool wat betreft kunstonderwijs?”

Januari 2016, Jozefschool

Marije 7A: “Nu komt ie...” Peter komt erbij zitten. “Wij willen juf Iida! Dat zie ik ideaal gezien he, de ene week ben jij er, en geef je de instructie en ga je aan het werk, maak je het beginnetje en je bereid voor samen met de leerkracht, en dan gaat de klas de week erna verder onder begeleiding van de leerkracht. Dat zou het heerlijkst zijn. Haha.”

Iida: “Haha.”

Marije: “Er is al meer gebeurd dan voorheen in ieder geval. Hoe zie jij het kunstonderwijs in de toekomst hier, Peter?”

Peter 7B: “Zo, dat is een open vraag. Wat ik leuk vind en een pluspunt van hoe het nu is gegaan, dat iemand voor de klas staat met vakken. Dat je dat uit handen laat nemen. Daardoor komen lessen aan bod die je normaal niet zou doen. Qua hoeveelheid, één keer per week vinden de kinderen heel erg leuk, maar ik weet niet, om de twee weken kun je wel een hele middag werken en kun je grotere dingen maken. Eens in de twee weken maar wel van een tot half drie, zoals we nu doen.”

Marije: “Ja daar ga ik ook voor kiezen.”

Iida: “daar gaan we allemaal voor pleiten, haha.”

Marije: “Ja dat is ideaal. Dan kun je goed afronden. Het is gewoon klaar.”

Peter: “En de kinderen maken zulke mooie producties, moet je kijken wat hier staat! Dit is toch ongekend? Ongelooflijk. En ik heb dit vorig jaar nergens in de school gezien. Echt een compliment voor jou Iida.”

Iida: “Dank je wel. Yes.”

Marije: “Ja en wat ik laatst al tegen je zei, doordat ik jou heb zien lesgeven heb ik gezien hoe leuk het is, en hoe leuk de kinderen het vinden. Dan kost het maar voorbereidingstijd, het geeft voldoening.”

Iida: “Je zou het er voor over hebben.”

Marije en Peter: “Ja.”

Marije: “Anders kijk je naar zo'n les en zie je het ook niet voor je. Je hebt geen voorbeeld. En nu zie je dit en denk je volgend jaar, ja dat gaan we doen, dat was zó leuk. En dan bereid je het samen voor met je parallel.”

Peter: “En fijn is dat je een extra paar ogen in de klas hebt. Met dit soort lessen merk je het gewoon, met die gipslessen, 'Juf Iida, juf Iida, juf, juf, juf', je wordt er gek van. Maar met z'n tweeën is het net behapbaar.”

Marije: “Ja. En de evaluatie komt nu meer naar voren van Wat heb je nou gedaan, en hoe vond je het... Anders zou je dat helemaal niet doen.”

Iida: “Omdat je er geen tijd voor hebt, of omdat je het anders niet zou doen of niet zou weten hoe je dat zou moeten doen?”

Marije: “Je hebt er even geen handen voor en geen tijd. Ik weet wel hoe het zou kunnen, het kan alleen niet na de les. Het is lastiger organiseren. Het is nu wat makkelijker vorm te geven.”

Nina 6A: “Ik vind het een goede methode en ik denk ook dat het een toegevoegde waarde kan zijn, maar misschien moeten we dan dingen los durven laten. We zitten met een vol programma. Er zijn veel gesprekken et cetera na schooltijd. Met toetsen... Etc. De tijd gaat gewoon op. Maar niet zozeer aan handvaardigheid. Veel kinderen komen meer tot hun recht als leerlingen hier meer aan kunnen werken. Net zoals bijvoorbeeld drama, toneel, is er ook niet veel... Ik denk dat we best wel willen dat we kunstzinniger en creatiever zijn, maar dat het niet zo uitpakt... Ik denk dat er gewoon een werkgroep moet komen dit gaat uitpluizen. Iemand moet dit organiseren, het voortouw nemen. Dat zijn in feite Claudia en Debby, maar een handleiding of zo zou handig zijn. Het wordt dan handzamer en toegankelijker... Ik denk dat dat goed is.”

Dagmar 5B: “Als er ruimte is in de formatie zou ik iemand willen voor dit vak die erbij loopt en het aanjaagt, zodat je het zelf afmaakt als leerkracht, ook al ben je er maar een keer in de twee weken... Je doet dan tenminste wat. Ook iets van hoe je het zou moeten evalueren met de leerlingen... Dan wordt het ook afgerond. Met muziek was het zo: Zij gaf de eerste les en wij de volgende. Ze kon alleen verder als wij braaf mee deden. Als jij nou blijft... Als er geen ruimte is in de formatie, wat ik jammer zou vinden, zou ik voor me zien dat er een coördinator komt, die alles in de gaten houdt met deze methode. Dat degene er uren in steken om het te peilen. Je moet als bouw afspreken wat je gaat doen. Gewoon plannen. Printen en in een map stoppen: Dit gaan we doen. Dan kun je ook je spullen gereed maken.”

Maartje 4B: “Ja, ook! De mixed media les hebben we nog niet gedaan, maar dit is een mooi startpunt, je zou die opdracht niet zo snel oppakken in je eentje. Ik weet niet hoe dat allemaal vormgegeven gaat worden, maar het zou wel echt een meerwaarde zijn om dat samen te doen.”

Tim 5A: “Als jij blijft is het goed. Blijf je eigenlijk? Of is er nog geen duidelijkheid? Ik zou het super vinden, dat heb ik wel van meerderen gehoord...”

Moniek 3A: “Ik zou het zonde vinden als we weer stoppen met de methode. En er worden veel themaweken gehouden, we kunnen veel laten zien. Ik vind het zo goed gaan. Maar het heeft wel enige vrijheid nodig. Dat mag wel toch?”

Debora 6A: Denkt na. “Niet zo dwingend.”

Debora: “Het wordt een en en verhaal he. Als ik ga kiezen is het minste natuurlijk kunst... Natuur is ook belangrijk. Je kunt natuurlijk ook raakvlakken vinden. Als je zegt én natuur én Laat Maar Zien, én dit én dat... Dan leg je jezelf ook een beperking op. Het is een mooi... Ik zie het als een stukje gereedschap om tot een doel te komen. Er moet een lijn komen wat betreft kunst. Beeldende vorming. Je kunt ook zeggen in dit jaar pak ik Rembrandt erbij omdat ik dat bespreek met geschiedenis.”

Iida: “Dus je zou het liever afstemmen op de technieken.”

Debora: “Ja.”

Maartje 4B: “Met jou!!! Haha. Ik vond het echt een meerwaarde om het met z'n tweeën te doen, omdat we het soms samen kunnen doen of ik jou kan ondersteunen, je doet dingen die je anders niet kunt doen. Zoals de foto les van vorige week. Het kan in theorie wel... Maar...”

Danielle 4A: “Ja. Je kunt ook zeggen: Je hebt tien technieken die je in een jaar moet doen: Je moet één keer kleien, één keer papier-maché, één keer tekenen, et cetera. En dat je zelf lessen erbij gaat zoeken. Ik heb zelf vroeger handvaardigheid gehad op de Havo, dus ik kan ook uit mijn eigen ervaringen putten.”

Bijlage 15: Voorbeeld leerlijn 'Beeldend Onderwijs Basis' groep 4 (leerlijn groep 3)

Overzicht leerlijn: beeldend onderwijs basis

Groep: 6

Lestitel	Type		Dimensie		Betekenis (onderwerp)				Vorm (beeldaspecten)				Technieken																							
	Naar de waarneming	Naar de voorstelling	Toegespast	Beeldvorming	Vlak	Ruimtelijk	Digitaal	Mens	Natuur	Fest	Dingen	Kunst	Werk en vrije tijd	Ruimte	Kleur	Vorm	Textuur	Compositie	Tekenen			Schilderen			Plakken	Kaippen	Plastisch vormgeven			Construeren / verbinden		Keramik	Textiel	Druk-techniek	Digitale media	
																			Feitbeeld	Viltstift	Krijt	Pen	Waarheid	Plakklevering			Waterverf	Klei	Papier-macht	Clay	Brooddeeg					Papier/karton
Start schooljaar																																				
Speel die bal		X			X		X					X			X	X	X	X																X		
Gevangen in een kooi		X	X	X	X			X							X	X	X	X																X		
Pluim heeft trek ... 1	X				X			X						X	X	X	X					X														
Pluim heeft trek ... 2	X				X			X						X	X	X	X					X														
Herfstvakantie																																				
Het regent ... 1 + 2		X	X	X	X		X	X				X	X	X	X	X	X	X	X	X																
Lantaarn in Stijl 1		X	X	X	X			X	X	X	X				X	X	X	X									X	X								
Lantaarn in Stijl 2			X		X			X	X	X	X				X	X	X	X									X	X								
Uit het leven van een ...		X			X			X	X	X	X			X	X	X	X																			
Kerstvakantie																																				
Winter in de tuin		X		X	X		X					X		X	X	X	X			X		X														
Winterslaap		X		X	X			X						X	X	X	X			X		X														
Het spookslot		X		X	X			X	X	X	X			X	X	X	X			X																
Stapel op taarten		X		X	X			X						X	X	X	X					X														
Krokusvakantie																																				
Een prehist pot 1 + 2			X		X			X				X		X	X	X	X																	X		
Spaghetti van Menetti		X			X		X							X	X	X	X										X						X			
In de wolken 1		X			X			X						X	X	X	X					X														
In de wolken 2		X			X			X						X	X	X	X					X														
Meivakantie																																				
De familie van Piet Hein		X		X	X			X	X	X	X			X	X	X	X										X							X	X	
Met een boekje ... 1	X			X	X			X						X	X	X	X					X														
Met een boekje ... 2	X			X	X			X						X	X	X	X										X									
De gouden plak		X		X	X			X						X	X	X	X										X	X							X	
Zomervakantie																																				

Bijlage 16: Onderdeel van Cultuurbeleidsplan Jozefschool

1 Uitgangspunten

1.1 Doel van het beleidsplan

In dit document is beschreven hoe op de Jozefschool R.-K. Basisonderwijs in Aalsmeer in de komende jaren concreet vorm gegeven wordt aan onze visie op cultuureducatie.

1.2 Inhoud van het beleidsplan

In het plan wordt aangegeven welke stappen de komende jaren nodig zijn om de gewenste situatie ten aanzien van cultuureducatie te bereiken. Het plan besteedt ook aandacht aan de taken van de interne cultuurcoördinator (ICC-er) en anderen binnen de schoolorganisatie; aan de financiële achtergronden bij het cultuurbeleid en aan de evaluatie van de behaalde resultaten.

1.3 Schoolbeleid en doelen voor cultuureducatie

De Jozefschool maakt samen met de Oosteinderschool (Aalsmeer-Oost) en

De Antoniussschool (Kudelstaart) deel uit van de Stichting Katholiek Onderwijs Aalsmeer (SKOA).

De Jozefschool is sinds 1933 gevestigd aan de Gerberastraat centraal gelegen in Aalsmeer, nabij de Westeinderplassen.

Het schoolcomplex ligt in een wijk waarin bestaande bouw en nieuwbouw elkaar afwisselen. Er zijn oude gebouwen, kerken en andere historische plekken te vinden die ons herinneren aan het verleden van het dorp Aalsmeer.

Het schoolgebouw dateert uit de jaren dertig, is tussentijds regelmatig aan de tijd aangepast met behoud van oude details bij de verbouwingen en inrichting. Het gebouw telt nu in totaal 19 lokalen, 2 speellokalen en een aula in de dislocatie naast het hoofdgebouw.

De school start in het schooljaar 2015/2016 met 426 leerlingen, verdeeld over 16 groepen. De Jozefschool zou je een "witte" school kunnen noemen met enkele allochtone leerlingen.

Ons team bestaat ongeveer 40 fulltime en parttime (vak)leerkrachten, daarnaast maken onderwijsassistenten, secretaresse, leerkrachten in opleiding en stagiaires deel uit van onze personele bezetting.

Naast team en leerlingen spelen ook ouders/verzorgers van onze leerlingen een belangrijke rol. Niet alleen als verzorgers van de kinderen, maar ook door hun betrokkenheid bij tal van activiteiten die van oudsher op de Jozefschool worden georganiseerd. Feesten worden op onze school groots gevierd en zouden zonder ouderhulp niet mogelijk zijn.

Missie van de Jozefschool

"Samen waar het kan en aangepast waar mogelijk, werken wij aan hoofd, hart en hand".

Hoofd - cognitief

Hart - sociaal emotioneel

Hand - creatief en sportief

De Jozefschool is een samenleving, waarin niet alleen de schoolvakken van belang zijn voor succes, maar ook het welzijn van de leerling en de sociale en emotionele vaardigheden.

Daarnaast zijn de creativiteit en sportiviteit mede bepalend voor een succesvolle ontwikkeling. We vinden het belangrijk dat kinderen zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen en daarbij waardig en vreedzaam conflicten oplossen.

Visie

Op de Jozefschool zien we samenwerken terug in de volgende disciplines:

Identiteit

- Wij zijn een Katholieke school en laten ons inspireren door de Joods- Christelijke traditie. Tevens hebben we aandacht en respect voor andere culturen en levensbeschouwelijke achtergronden.
- Op onze school geloven we in elkaar en vertrouwen we op elkaar.
- Leerlingen krijgen de ruimte om te ontdekken hoe om te gaan met je medemens, met jezelf en datgene waar je in gelooft. Daarbij gebruiken we verhalen uit religieuze tradities, prentenboeken en andere jeugdliteratuur.
- Door met elkaar vieringen te houden in de naastgelegen Karmelkerk bevorderen we het gemeenschapsgevoel.
- Gedurende het hele jaar brengen wij theorie en praktijk samen door catechese- activiteiten en -projecten te organiseren. Alle leerlingen doen hier aan mee.

Pedagogisch klimaat

- Door middel van sociaal emotionele training creëren we een omgeving, waarin kinderen zich gewaardeerd voelen, kunnen zijn wie ze zijn, aangeven wat ze willen, waar ze voor staan en bij wie ze willen horen. Voorwaarden hiervoor zijn zelfvertrouwen, zelfstandigheid, weerbaarheid, eigen initiatief en zelfreflectie.
- Binnen ons onderwijs maken wij de leerlingen bewust van maatschappelijke thema's als integratie, natuur en milieu, discriminatie, mensenrechten en duurzaamheid.
- We leren kinderen op een tolerante en respectvolle manier voor elkaar te zorgen en elkaar te helpen. De normen en waarden, vastgelegd in onze verschillende protocollen, zijn hiervoor maatgevend.
- Door een afwisseling van inspannings- en ontspanningsmomenten aan te bieden, houden we de concentratieboog van de leerlingen vast.
- Kunst, cultuur, natuur en sport zetten wij in om onszelf en de omgeving te ontdekken.

Didactisch handelen

- In een uitdagende leeromgeving laten we de leerlingen ontdekken, ervaren en geven we ze de kans om eigen kwaliteiten te ontwikkelen.
- Leerstrategieën bieden we uniform aan. Werkvormen bieden we afwisselend aan, waarbij leren van elkaar, coöperatief werken, zelfstandig werken en planning een belangrijke rol spelen. Durven loslaten en denken in mogelijkheden zijn in het belang van het kind. Wij willen samen goede resultaten behalen.

- Door doelgericht, op drie verschillende niveaus te werken, behalen we de einddoelen en referentieniveaus. Hierbij houden wij ons vast aan de doorgaande lijn in de school.
- De toets uitslagen en observaties van de leerkracht zijn bepalend voor de indeling van de verschillende niveaus in groepsplannen. Opbrengstgericht werken beïnvloedt het toekomst perspectief en het succes van de leerling.
- We geven leerlingen de kans meerdere zintuigen te ontwikkelen, door de ruime omgeving te betrekken bij ons onderwijs en door verschillende educatieve excursies.

Zorg

- Wij streven ernaar om onze leerlingen op het eigen niveau voldoende uitdaging te bieden om zo een optimale ontwikkeling te realiseren.
- Voor de leerlingen die meer aankunnen en de (hoog)begaafde leerlingen bieden we verrijkings- en verdiepingsmateriaal en/of Spaanse les in de vorm van een plusklas aan.
- In ons ondersteuningsprofiel geven we de mogelijkheden, maar ook de grenzen aan van het bieden van passende ondersteuning voor elk kind op onze school. Door samenwerking met het speciaal onderwijs geven wij hier vorm aan.
- Indien ons ondersteuningsprofiel passende ondersteuning niet toelaat, zullen we een school binnen het Samenwerkingsverband aanbieden aan de ouders.
- In het kader van Passend Onderwijs leveren we onderwijs op maat binnen van te voren helder aangegeven grenzen en met gebruik van interne en externe expertise.

Ouders

- We gaan er vanuit dat onze school een samenleving is van kinderen, leerkrachten en ouders.
- Wij hechten belang aan ouderbetrokkenheid/ouderparticipatie en maken daarbij gebruik van heldere communicatie, moderne communicatiemiddelen, duidelijke organisatiestructuren en toegankelijke huisvesting.
- Wij hebben een samenwerkingsovereenkomst, waarin wederzijdse verwachtingen tussen school en ouders zijn vastgelegd.

Innovatie

- Wij willen kritisch inspelen op onderwijskundige en maatschappelijke ontwikkelingen vanuit het ministerie, de gemeente, het bedrijfsleven, sportverenigingen of andere instanties.
- Wij zijn bereid om deel te nemen aan pilots. Hierbij onderzoeken we of verandering van aanbod en methoden beter aansluit bij de leerlingen.

Visie cultuureducatie

Op de Jozefschool willen we met cultuureducatie ieder kind laten uitblinken op zijn of haar manier en daardoor zijn of haar zelfvertrouwen te laten groeien. (Hart)

De kinderen krijgen activiteiten en/of lessen aangeboden op het gebied van kunst, erfgoed, media en literatuur. De activiteiten en/of lessen zijn zoveel mogelijk verbonden aan het lesprogramma of de methoden of in plaats van leerstof uit de methoden. (Hoofd + Handen)

Hun creativiteit wordt gestimuleerd, het samenspel wordt bevorderd en hun verwondering vergroot. Verwondering over zichzelf, de ander, de omgeving, de tijd waarin ze leven, de geschiedenis en de multiculturele samenleving waarin ze staan.

47

Algemene schooldoelen t.a.v. cultuureducatie:

De school wil graag groepsdoorbrekende activiteiten blijven organiseren, waarbij we alle leeftijden regelmatig worden gemixt. Hierdoor leren de kinderen omgaan met kinderen van allerlei leeftijden en leren ze elkaar kennen ondanks een andere leeftijdsgroep. De sfeer wordt meer open naar elkaar.

De school wil haar katholieke identiteit uitdragen naar de kinderen en met de kinderen en ouders ook naar de directe omgeving van de school "uitstralen". Door het jaar organiseren we activiteiten als Operatie Schoendoos, Zon in de schoorsteen en palmpasentokken maken. Hieruit blijkt onze betrokkenheid bij de mens, ver weg en dichtbij, oud en jong.

De school vindt het belangrijk dat werkstukken die voortkomen uit creatieve lessen worden tentoongesteld in de klas, gang of grote hal (vitrinekast). Zo leren de kinderen naar elkaars werk kijken, te reflecteren en nieuwe ideeën op te doen wat de creativiteit bevorderen.

Specifieke schooldoelen t.a.v. cultuureducatie zijn:

De Jozefschool wil bepaalde activiteiten bij een jaargroep vastleggen, zodat kinderen deze activiteit in hun schoolloopbaan hebben gehad. Dit noteren we per groep in een jaarplan om zo overzicht te hebben in de kosten van de activiteiten en het aantal activiteiten per leerjaar. Ook willen we de kwaliteit van de activiteiten proberen te meten door leerlingen of ouders als klankbord te gaan gebruiken bij evaluaties van culturele activiteiten.

We willen onze eigen vraag naar bepaalde culturele activiteiten leidend te laten zijn bij de keuze uit het externe aanbod.

De culturele activiteiten en/of culturele lessen zijn zoveel mogelijk verbonden aan het lesprogramma of de methoden of in plaats van leerstof uit de methoden.

Vakspecifieke doelen t.a.v. cultuureducatie voor drama, muziek, dans en Erfgoed zijn te lezen in bijlage 1.

Totstandkoming van dit plan

Het beleidsplan cultuureducatie 2015 -2018 is geschreven door de Interne Cultuur Coördinatoren Debby de Waal en Claudia van der Kroon met instemming van het team en de directie van de Jozefschool. Het is gebaseerd op het vorige beleidsplan 2012-2015 en na evaluatie aangepast aan onze wensen en toekomstplannen (Het Cultuurkompas is toen der tijd afgenomen om te inventariseren wat er op de Jozefschool allemaal aan culturele activiteiten werd gedaan). Er is regelmatig overleg geweest met directie en tussen de intern cultuurcoördinatoren bij het schrijven van het vernieuwde beleidsplan. Het beleidsplan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de directie, MR en het team medio december 2015.

Beginsituatie Jozefschool

Op de Jozefschool is het vak expressie een van de leergebieden van het basisonderwijs. Onze visie op Cultuur educatie geeft richting aan ons cultuuronderwijs. De school heeft cultuureducatieve activiteiten gekoppeld aan een bepaalde jaargroep en het lesprogramma of aan een bepaald feest of een projectweek.

2.1 Inbedding van cultuur in het lesprogramma

	beginsituatie 2015	gewenste situatie 2018
methodes en leerlijnen	Methode beeldende vorming; Laat maar zien Muziek; eigenwijs (muzieklkr.) Erfgoed Leerlijn Digitale camera's	Werken met leerlijnen van Laat Maar Zien en erfgoed. Voortzetting muziekleerkracht. Leerlijn met audiovisuele materialen ontwikkelen.
Cultuurmenu	Afname 2 projecten Cultuurloket Amstelland Groep 5 (muziek/Watertoren) Groep 7 (audiovisueel/ Historische Tuin)	Jaarlijks een keuze maken, afhankelijk van aanbod, inbedden in het onderwijs.
cultuureducatie in projecten	1x per jaar een culturele dag of culturele dagen.	Waakzaam blijven om hier de disciplines dans en audiovisueel aan bod te laten komen.
cultuureducatie en andere leergebieden	Binnen de natuur-, geschiedenis- en aardrijkskundemethodes wordt regelmatig een combinatie met erfgoed gemaakt.	Vanuit een leerlijn erfgoed hierop aansluiten met activiteiten in en rond de school.
culturele hoogtepunten in het schooljaar	2x per jaar matinee (alle gr.) Musical (gr 8) Projectweek (alle gr.) Kinderboekenweek (alle gr.) Dierendag (m.n. onderbouw) St Maarten (alle gr.) Zon in de schoorsteen (6-7-8) Sinterklaas (1 t/m 5) Surprises (6-7-8) Kerstviering in de kerk (alle gr.) Carnaval (alle gr.) Palmpaasstocken (1 t/m 5) Paasviering in de kerk (alle gr.) Eieren zoeken (alle gr.) Schoenmaatjes (1x per 2 jr) Laatste schooldag (alle gr.)	Tradities voortzetten, waarbij n.a.v. structurele evaluaties wijzigingen kunnen worden aangebracht.
Wekelijkse culturele activiteiten	Boekwinkel (alle gr.) Tentoonstellingen in de hal	Dit systeem voortzetten
Jaarlijks terugkerende excursies	Bibliotheek (3 t/m 8)	Een duidelijke lijn hebben binnen de school wat er door welke groep gedaan wordt. Dit

	Bezoek aan de kerk (4-5) Bezoek aan de tempel (6) Bezoek aan de moskee (7) Bezoek aan de synagoge (8) Bezoek Muiderslot (5) Rijksmuseum (6) Kindermuseum (Tropenm.) (7) Joods Historisch Museum en de Hollandse Schouwburg (8)	overzicht is nog niet compleet.
--	--	---------------------------------

2.2 Voorzieningen op het gebied van cultuur

	beginsituatie 2015	gewenste situatie 2018
specifieke expertise bij teamleden		Een lijst hebben van de specifieke expertise bij teamleden.
inrichting en faciliteiten in de school	Verkleedzolder Schminkkoffer	
voorzieningen in de omgeving van de school	Bibliotheek Aalsmeer Karmelkerk Aalsmeer Studio Aalsmeer Zorgcentrum 'Kloosterhof' Zorgcentrum 'Aelsmeer' De Korenmolen Aalsmeer	De voorzieningen structureel in blijven zetten.
buitenschoolse partners	Cultuurloket Amstelland Cultuurpunt Aalsmeer Gemeentehuis Aalsmeer Historische Tuin Aalsmeer Oude Raadhuis Aalsmeer Kinderkunstzolder Watertoren Aalsmeer	Een actieve houding van beide partners, zodat er gekeken kan worden wat we voor elkaar kunnen betekenen.
incidentele partners	Theaterbureau 'Spring' Dans in School Plein C Beroepskunstenaars in de klas	Dit zijn mogelijke partners voor de diverse cultuur projecten.

De gewenste situatie: keuzes voor cultuurbeleid

Keuze	Aandachtspunt
M.b.t. de keuze van de cultuurprojecten	Aanbod disciplines dans en audiovisueel komen weinig aan bod. Dit kan middels de projecten aan bod komen. Rekening houden met keuze.
Kostenpost	Blijven aanvragen en gebruiken van subsidies.
Erfgoed	Gebouw en directe omgeving gebruiken (bewust wording van erfgoed om je heen en geen/weinig vervoersproblemen)
Vervoer	Zoveel mogelijk lopend in de omgeving of rijden met auto's door de ouders.
Cult. act. koppelen of ter vervanging van een les uit de methode i.p.v. extra activiteit	Tijdsbesparing en de lln leren en beleven het in de werkelijkheid, i.p.v. het lesboek
Jaarplan van culturele act. blijven volgen.	Overzicht krijgen voor de jaargroep. De leerkracht kan dan makkelijker keuzes maken in activiteiten.

Excursie afspraken:

- Het is een activiteit met een meerwaarde in de ontwikkeling van schoolkinderen.
- Moet aansluiten bij de talenten, interesses, gebeurtenissen in de groep en de belevingswereld van de leerlingen.
- Een excursie met bijbehorende lessen kan een vervanging zijn van een deel van het lesprogramma van een bepaald vak of thema.
- Jaarlijks zijn er vaste excursies, zoals de bibliotheek bezoeken en de bezoeken aan de "Heilige huisje". Daarnaast hebben bovenbouwgroepen vaak nog een vast museumbezoek.
- De keuze voor een nieuwe activiteit moet voorgelegd worden aan de cultuurcommissie als er gelden nodig zijn van het budget van cultuureducatie.
- Bevalt de culturele activiteit na evaluatie en is financiering mogelijk, dan kan deze worden toegevoegd aan het vaste jaarplan voor die groep.
- Het aantal excursies per groep moet in verhouding zijn met de andere klassen
- De excursie moet de werkdruk van de leerkrachten niet verhogen.
- Het is gewenst uit te gaan van uniformiteit met de parallelgroepen.

Schoolreis is eens in de 2 jaar en wordt afgewisseld met de sportdag. De bestemming van de schoolreis wordt uitgezocht door de schoolreis commissie en kan recreatief en/of educatief zijn.

4. Organisatie en taakverdeling

4.1 De ICC-er

Onze school beschikt over twee interne coördinatoren cultuureducatie. Deze coördinator kan 20 taakuren op jaarbasis besteden aan zijn/haar taken. Tenminste 5 keer per jaar overleggen de interne cultuurcoördinatoren over de praktische invulling van het cultuurbeleid op school. En incidenteel met de directeur. De ICC-er brengt in het teamoverleg regelmatig verslag uit aan alle collega's.

Taakverdeling t.a.v. cultuurbeleid

Op onze school zijn de volgende taken neergelegd bij de directie: D

De ICC-er is verantwoordelijk voor: I

De teamleden spelen vooral een rol bij: T

De initiatiefnemer is gearceerd.

De ontwikkeling en uitvoering van het cultuurbeleid omvat de volgende taakgebieden:

Beleidsontwikkeling	Dir.	ICC	Team	Overig
Visie op cultuureducatie ontwikkelen en formuleren	X	X	X	
Schrijven van cultuurbeleidsplan i.o.m. de directie.	X	X		
Vaststellen van cultuurbeleidsplan	X	X	X	MR

Samenhang aanbrengen in cultuureducatiebeleid en andere ontwikkelingen in de school	X	X		
Ontwikkeling meerjarenplan en stellen v. prioriteiten	X	X		
Schrijven van cultuurmeerjarenplan		X		
Vaststellen van cultuurmeerjarenplan	X	X	X	
Jaarlijks evalueren en aanpassen beleidsplan		X		
Evalueren cultuurbeleidsplan en activiteiten	X	X	X	Ouders - lln.
Praktische uitvoering op schoolniveau				
Voorstellen maken voor invoeringsstrategieën		X		
Bewaken voortgang cultuureducatie-invoering	X	X		
Vorbereiden en organiseren ICC overleggen		X		
Aanstellen van een cultuureducatiecoördinator	X			
Gevraagd en ongevraagd adviseren directie		X		
Praktische uitvoering op bouw en/of groepsniveau				
Het team betrekken bij cultuureducatieontwikkeling		X		
Kennen en benutten elkaars competenties		X	X	Ouders
Begeleiden team bij invoering cultuureducatie acties		X		
Attenderen op nieuwe literatuur of lesmateriaal		X		BC - ICT
Fungeren als vraagbaak		X		
Stimuleren van informatie uitwisseling tussen lkr.		X		BC
Lessen voorbereiden die horen bij culturele act.			X	
Verbindingen en samenhang brengen tussen cultuureducatie en andere vakken		X	X	
Zorgen voor na traject leerlingen en evaluatie		X	X	
Externe contacten				
Contacten met Cultuurpunt Aalsmeer		X		
Contacten met andere externe instanties		X	X	
Contacten met collega ICC-ers van het platform		X		
Contacten met Provincie, gemeente	X	X		
Contacten met externe faciliteiten, bv. gymzaal, tempel of kerk.	X		X	
Zich informeren over cultuureducatie ontwikkelingen in omgeving van de school		X	X	
Deelname deskundigheidsbevordering cultuureducatie		X	X	
Programma aanbod				
Overzien van beschikbaarheid van cultuureducatie middelen		X		

Vaststellen jaarplan culturele activiteiten		X		
Verspreiden van informatie/post over aanbod		X		BC
Doen van voorstellen t.a.v. programma-aanbod		X		
Uitzoeken en inhuren programma culturele dag		X		
Organisatie - draaiboek voor culturele dag		X	X	
Evalueren culturele dag of grote cultuurprojecten		X	X	Lln.
Financiën				
Beschikbaar stellen van budget cultuureducatie	X			
Bestedingsverantwoordelijkheid budget cultuureducatie		X		
Bewaken van besteding faciliteiten en beheer budget	X	X		
<i>Maakt begroting per culturele activiteit (huur, vervoer, materiaal, subsidie, kopieerwerk, etc.)</i>		X		
Aanvragen van subsidies	X	X		
Controle boekhouding	X	X		
Stelt contracten op voor ingehuurde voorstellingen of dag projecten	X	X		
Informatie en communicatie				
Zorgen voor passages over cultuureducatiebeleid en gebruik in schoolplan, schoolgids of op website	X	X	X	
Schrijven van artikelen over cultuureducatiebeleid of activiteiten in Oudernieuws of website PR		X	X	
Verspreiden van informatie nieuwe activiteiten, ontwikkelingen of scholingsaanbod	X	X		
Maken notulen van overleg ICC		X		
Vorbereiden en team informeren in teamvergaderingen over inhoud overleg ICC en cultuureducatie		X		
Foto's maken regelen en op website plaatsen		X	X	Foto-ouders + PR

